

Sisekaitseakadeemia

Politsei- ja piirivalvekolledž

Pirko Pärila

SUNNIVAHENDITE KASUTAMINE NING NENDE
FIKSEERIMINE PÕHJA PREFEKTUURI NÄITEL

Lõputöö

Juhendaja:

Oliver Purik, MA

Muraste 2014

ANNOTATSIOON

SISEKAITSEAKADEEMIA

Kolledž: Politsei- ja piirivalvekolledž	Kuu ja aasta: Juuni 2014
Töö pealkiri: Sunnivahendite kasutamine ning nende fikseerimine Põhja prefektuuri näitel	
Töö autor: Pirko Pärila	Olen nõus oma lõputöö kättesaadavaks tegemisega elektroonilises keskkonnas. Allkiri:
<p>Lühikokkuvõte: Töö on 46 lehel, eesti keeles.</p> <p>Teema käsitus on aktuaalne, sest autor peab teemat väga igapäevaseks, kuna politseitöös tuleb pidevalt ette vahetu sunni kasutamist ning politseiametnikud eksivad tihti selle rakendamise õiguslikkuse ja protokollimise osas. Käesoleva töö eesmärgiks on teadvustada ja uurida politseiametnike külmrelvade, erivahendite ja sunni kasutamise seotud probleeme lähtuvalt Politsei- ja piirivalve-, Haldusmenetluse-, ja Korrakaitseadusest. Eesmärk on välja selgitada, kas politseil on olemas kõik vajalikud erivahendid ning kas need on piisavalt kaasaegsed, et oleks tagatud ametniku enda ja teiste isikute ohutus. Samuti uurib autor kas politsei kasutab ohu tõrjumisel ja korrariikkumise lõpetamisel neile seadustega antud võimalusi ja antud meetodite õiguspärasust fikseerimist. Lõputöös püstitati järgmised uurimisküsimused:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kas välitööd tegevatel politseiametnikel on piisav varustus, et ennetada, tõrjuda oht ja lõpetada korrariikkumine ? 2. Kuidas mõistetakse vahetu sunni tagajärjel vajaminevat protokollimist? <p>Uuringu läbiviimiseks kasutati kvalitatiivset andmekogumise meetodit struktureeritud intervjuud. Uurimustöö käigus intervjueriti Põhja prefektuuri Lääne-Harju, Ida-Harju, Lõuna, Kesklinna, Ida politseijaoskonna ühte välijuhti ning ühte patrullpolitseinikku ning Politsei ja piirivalveameti Korrakaitsepolitseiosakonna kriisiohjebüroo turvataktika- ja alarmsõidutalituse juhtivkorrakaitseamenikku politseimajor Jaak Kiviste't. Töö käigus läbi viidud uuringust sai ülevaate Põhja prefektuuri välitööd tegevate ametnike sunnivahenditest, nende puudulikkusest ning protokollimise vajalikkusest. Uuringu kokkuvõttes on autor teinud ettepanekuid edasiste PPVS-i ja KorS-i koolituste läbiviimiseks ning sunnivahendite päeva korda võtmisest.</p>	
Võtmesõnad: Oht, vahetu sund, korrariikkumine, erivahendid, vastuhakk, politsei järelevalve	
Võõrkeelsed võtmesõnad: law enforcement officer, a specific instrument, forcible, disorder	
Säilitamise koht: Politsei- ja piirivalvekolledži raamatukogu	
Kaitsmisele lubatud	
Kolledži direktor: Aivar Toompere	Allkiri:
Vastab lõputöö nõuetele	
Juhendaja: Oliver Purik	Allkiri:

SISUKORD

MÕISTETE JA LÜHENDITE LOETELU	4
SISSEJUHATUS	5
1. VAHETU SUND, KÜLMRELVAD JA ERIVAHENDID	8
1.1 Politei sunnivahendid	9
1.2 ASP taktikaline teleskoopnui	11
1.3 Elektrišokirelv	12
2. KÜLMRELVADE JA ERIVAHENDITE KASUTAMISE ALUS	15
2.1 Vahetu sunni kohaldamise lubatavus	18
2.2 Vahetu sunni eest hoiatamine	19
2.3 Käeraudade, jalaraudade või sidumisvahendi kasutamine	19
2.4 Veekahuri kasutamine	20
2.5 Elektrišokirelva kasutamine	20
3. KÜLMRELVADE, ERIVAHENDITE JA FÜÜSILISE JÕU FIKSEERIMINE	23
4. KÜLMRELVADE, ERIVAHENDITE JA SUNNI KASUTAMINE PÕHJA PREFEKTUURI NÄITEL	27
4.1 Uuringu eesmärk	27
4.2 Uurimismeetodid	27
4.3 Intervjuu küsimuste ja vastuste analüüs	28
4.4 Järeldused ja ettepanekud	39
KOKKUVÕTE	41
SUMMARY	43
VIIDATUD ALLIKATE LOETELU	44
TABELITE JA LISADE LOETELU	46

MÕISTETE JA LÜHENDITE LOETELU

- 1) Avalik kord – on ühiskonna seisund, milles on tagatud õigusnormide järgimine ning isikute subjektiivsete õiguste ja õigushüvede kaitstus¹
- 2) Vahetu sund – on füüsilise isiku, looma või asja mõjutamine füüsilise jõuga, erivahendiga või relvaga²
- 3) Avaliku korra eest vastutav isik - on oma käitumisega ohu tekitanud või korda rikkuv isik³
- 4) Korrarikkumine – on avaliku korra kaitsealas oleva õigusnormi või isiku subjektiivse õiguse rikkumine või õigushüve kahjustamine⁴
- 5) Oht – on olukord, kus ilmnenud asjaoludele antava objektiivse hinnangu põhjal võib pidada piisavalt tõenäoliseks, et lähitulevikus leiab aset korrarikkumine⁵
- 6) Oluline oht – on oht isiku tervisele, olulise väärtusega varalisele hüvele, keskkonnale või kõrgendatud ohu koosseisus nimetamata kuriteo toimepanemise oht⁶
- 7) Kõrgendatud oht – on isiku elule, kehalisele puutumatusse, füüsilisele vabadusele, suure väärtusega varalisele hüvele või suure keskkonnakahju tekkimise oht⁷
- 8) Vahetu oht – on olukord, kus korrarikkumine leiab juba aset või on suur tõenäosus, et see kohe algab⁸
- 9) PPVS – Politsei ja piirivalve seadus
- 10) HMS – haldusmenetluse seadus
- 11) KorS – korrakaitse seadus
- 12) PS – põhiseadus
- 13) APS – abipolitseiniku seadus

---

¹ Politsei ja piirivalve seaduse § 7² lg 1.

² Politsei ja piirivalve seaduse § 26.

³ Politsei ja piirivalve seaduse § 7⁴ lg 1.

⁴ Politsei ja piirivalve seaduse § 7³ lg 1.

⁵ Politsei ja piirivalve seaduse § 7³ lg 2.

⁶ Korrakaitse seadus § 5 lg 3

⁷ Politsei ja piirivalve seaduse § 7³ lg 3.

⁸ Politsei ja piirivalve seaduse § 7³ lg 4.

SISSEJUHATUS

Käesoleva lõputöö kirjutab autor teemal „Sunnivahendite kasutamine ning nende fikseerimine Põhja prefektuuri näitel.“ Lõputöö autor töötab Politsei- ja piirivalveameti Põhja prefektuuri Korrakaitsebüroo Lääne-Harju politseijaoskonna patrullteenistuses välijuhina ning puutub pea igapäevastel tööülesannetel kokku haldustoimingutega, sealhulgas vahetu sunni kohaldamisega.

Sunnivahendite all käsitleb autor külm-, gaasirelvi ja erivahendeid. Sunnivahendid on politseiametniku jaoks väga olulise tähtsusega ohu tõrjumise ja korrarikkumise lõpetamiseks. Kõige olulisem enesekaitse vahend peaks politseiametnikul olema siiski verbaalne väljendusoskus. Politseiametnik peab kriisiolukorras suutma või proovima olukorda lahendada sõnade abil. Kui sellest ei piisa ja toimub vastuhakk või rünne ametniku suhtes, alles siis tuleks kasutusele võtta teised meetmed, milleks on politsei külmrelvad, erivahendid ja füüsilise jõu kasutamine. Eelnev nõuab head ettevalmistust antud valdkonnas, et antud vahendite ja füüsilise jõu kasutamine ning ohu tõrjumine oleks võimalikult efektiivne, proportsionaalne ja minimaalsete kahjustustega isikute ja objektide suhtes.

Töö eesmärk on teadvustada ja uurida politseiametnike külmrelvade, erivahendite ja sunni kasutamise seotud probleeme lähtuvalt Politsei- ja piirivalve (edaspidi PPVS), Haldusmenetluse seadusest (edaspidi HMS) ja Korrakaitseadusest (edaspidi KorS). Eesmärk on välja selgitada, kas politseil on olemas kõik vajalikud erivahendid ning kas need on piisavalt kaasaegsed, et oleks tagatud ametniku enda ja teiste isikute ohutus. Samuti uurib autor kas politsei kasutab ohu tõrjumisel ja korrarikkumise lõpetamisel neile seadustega antud võimalusi ja antud meetodite õiguspärasest fikseerimist.

Eesti Vabariigi põhiseadus (PS) § 20 sätestab, et igal inimesel on õigus vabadusele ja isiku puutumatusel. Vahetu sunni kasutamine võib aga riivata isiku põhiõigusi. Kellelki ei tohi võtta vabadust üksnes sel põhjusel, et ta ei ole suuteline täitma teatud lepingulist kohustust.⁹ Kuna isiku vabaduse piiramine riivab tema põhiõigusi, siis on ilmingimata vajalik, et vahetu

---

⁹ Põhiseadus, 28.06.1992, § 20.

sunni kasutamine ning hilisem dokumenteerimine oleks kooskõlas seadusega ja ei riivaks isiku õigusi. Samuti on see oluline ametniku kaitseks.

Käesolevas lõputöös uurib autor politsei järelevalve meetmete regulatsiooni PPVS-s, HMS-s ning protokollimise kohustust. Politsei poolt teostatavad järelevalve meetmed võivad riivata isiku õigusi ning seetõttu on väga oluline, et politseiametnikud teaksid, millal ja kui palju vahetut sundi kasutada ning mis oleks vaja protokollida.

Autor peab teemat väga igapäevaseks ning aktuaalseks, kuna politseitöös tuleb pidevalt ette vahetu sunni kasutamist ning politseiametnikud eksivad tihti selle rakendamise õiguslikkuse ja protokollimise osas. Autori arvates näitab seda ametnike teadmatus, praktika ning igapäevast välitööd tegevate osade ametnike suhtumine oma töösse. On selge, et politseiametnike arv väheneb üha enam ning tänavatele tuleb rohkem abipolitseinikke ja kõrgharidusega isikuid, kellele kehtivad samasugused nõuded, kuid on oht, et vajakka jääb pädevusest, mis võib tekitada probleeme.

27. veebruaril aastal 2012 pöördus Eesti Vabariigi õiguskantsler Indrek Teder Politsei- ja piirivalveameti peadirektori poole tuues välja korraldatud kontrollkäikudel tehtud tähelepanekutest ja talle laekunud isikute avaldustest. Oma pöördumises õiguskantsler täheldab, et isikute kaebuste või ka kontrollkäikudel kinnipeetutelt saadud väidete kontrollimine on teatud juhtudel keeruline, kuna politseiametnikud ei ole protokollinud mõnda menetlustoimingut, mille osas isik pretensioone esitab. Õiguskantsleri ütluste kohaselt on siiani sellisteks toiminguteks, mille kohta politseiametnikud ei ole dokumente koostanud või on neid tehtud ebatäpsusi sisaldavaid, eelkõige isiku suhtes vahetu sunni kohaldamine. Õiguskantsler rõhutab oma pöördumises, et isikuga seonduvate toimingute dokumenteerimine on vajalik lisaks järelevalve hõlbustamisele ka politseiametnike endi huvides, et vähendada alusetute süüdistuste hulka.¹⁰

Probleemist lähtudes on lõputöös püstitatud järgmised uurimisküsimused:

- 1) Kas välitööd tegevatel politseiametnikel on piisav varustus, et ennetada, tõrjuda oht ja lõpetada korrarikkumine ?
- 2) Kuidas mõistetakse vahetu sunni tagajärjel vajaminevat protokollimist ?

---

¹⁰ Õiguskantsler, 25.02.2012.

Eesmärgi saavutamiseks on lõputöö raames püstitatud järgmised uurimusülesanded:

- 1) Koostada teoreetiline ülevaade politsei sunnivahenditest
- 2) Selgitada välja õiguslikud alused sunni kohaldamisel
- 3) Küsitleda Põhja prefektuuri välijuhte ja välitööd tegevaid politseiametnikke, et selgitada välja vahetu sunni kasutamise võimalus ohu olukorras ning hilisemat dokumenteerimise rakendamist
- 4) Kuidas tuleks käituda peale järelevalve meetme või erimeetme kohaldamist
- 5) Teha järeldusi varustuse, vahetu sunni kasutamise ja fikseerimise kohta

Lõputöö koosneb neljast peatükist. Esimeses ja teises peatükis käsitleb autor sunnivahendeid, vahetu sunni kohaldamise aluseid ning ohu mõistet. Kolmandas peatükis käsitleb autor vahetu sunni kasutamisel kaasnevat järelevalve meetme protokollimist. Neljandas peatükis analüüsitakse uurimuste tulemusi, tehakse järeldusi ja ettepanekuid.

1. VAHETU SUND, KÜLMRELVAD JA ERIVAHENDID

Politsei on täidesaatva riigivõimu institutsioon, mis kuulub Siseministeeriumi valitsemisalasse ning kelle põhiülesanneteks on avaliku korra kaitsmine. Politsei järelevalvemenetluse eesmärk on ohu ja korrarikkumise kõrvaldamine ning õiguskohase olukorra taastamine. Politsei ülesannetele ja tegevusele avaliku korra kaitsel kohaldatakse käesolevat seadust. Riikliku järelevalvet saab mõista kui täidesaatva riigivõimu asutuste tegevust eesmärgiga ennetada ja kõrvaldada, tagada õigusnormide järgimine ja kaitsta avalikku korda¹¹. PPVS § 7¹ : on sõnastatud politsei järelevalve (edaspidi järelevalve) ehk politseiametniku tegevus järelevalve teostamisel, mis laieneb peamiselt kõikidele politseiametnikele ehk käesolevas peatükis sätestatud järelevalve meetme ja erimeetme kohaldamise õigus on politseiametnikul. Politsei järelevalve on politsei tegevus ohu ennetamisel, tõrjumisel ja korrarikkumise kõrvaldamisel¹².

Varasema Politseiseaduse järgi jagunesid Politsei erivahendid passiivse ja aktiivse kaitse vahenditeks ning politseioperatsioonide abivahenditeks, kuid uus Politsei- ja piirivalve seadus liigitab need kõik sõna „Erivahendid“ alla.

Iga elukutse täieneb tehtud vigade arvelt, mille tekitavad selle elukutse töötajad. Korrakaitse elukutse on üks vähestest, kui mitte ainuke elukutse, mis sunnib õppima teiste vigadest ja surmadest meie valitud karjäär. Kui torumees eksib siis võib tagajärjeks olla vaid lekkiv toru, kui mehaanik eksib sõiduki parandamisega, siis saab sõiduki tagasi viia ja vea parandada. Kui õiguskaitseorgani ametnik teeb vea või eksib, siis võib see põhjustada eemaloleku tööst, tema karjäär võib saada kannatada, ta võib sattuda vanglasse, ta võib saada eluaegse vigastuse või kõige halvemal juhul võib tema viga maksta tema enda või kellegi teise elu. Nii politseitöös, kui ka näiteks arstide töös, pannakse palju rõhku individuaalsusele, et teha see õige otsus. Kui arst teeb vea operatsiooni laual võib see viga põhjustada patsiendi surma. Kui politseiametnik teeb vea, võib see viga maksta tema või kellegi teise elu.¹³

---

¹¹ Politsei- ja piirivalve seadus, 06.05.2009, jõustunud 01.01.2010, osaliselt 01.01.2012, RT I 2009, 26, 159, § 1(01.04.2013)

¹² Politsei- ja piirivalve seadus, 06.05.2009, jõustunud 01.01.2010, osaliselt 01.01.2012, RT I 2009, 26, 159, § 7¹(01.04.2013)

¹³ T.Rayburn M., „Advanced Patrol Tactics“, (2003), lk 1

Siinkohal on väga tähtis, et meie ametnikud suudaksid teha õigeid otsuseid ja minimaalselt vigu, mis võivad põhjustada teisele isikule kannatusi. On tähtis, et suudetakse juba eos ennetada vigade tekkimist, mis on põhjustatud ametniku varustuse puudulikkuse või teadmatuse tõttu.

1.1 Politsei sunnivahendid:

Politsei erivahendid on:

- 1) Käeraud
- 2) Jalaraud
- 3) Sidumisvahendid
- 4) Rahutussärk või rahutustool
- 5) Teenistusloom
- 6) Tehniline tõke
- 7) Sõiduki sundpeatamise vahend
- 8) Veekahur
- 9) Pisaravoolust, suitsu.- heli.- valgus- või muud efekti või valuaistingut esilekutsuvad granaadid
- 10) Eriotstarbeline lõhkamisseadeldis, mida ei kasutata inimese vastu
- 11) Eriotstarbeline valgus- ja heliseadeldis
- 12) Eriotstarbeline värvimis- ja määrgistusvahend¹⁴
- 13) Erivahend on mõeldud sundi rakendava isiku jaoks füüsiliste isikute, loomade või asjade füüsiliseks mõjutamiseks, eelkõige füüsilise jõu mõju suurendamiseks või suunamiseks.¹⁵

Politsei teenistusrelvad on:

- 1) Tulirelv
- 2) Gaasirelv

---

¹⁴ Politsei- ja piirivalveseadus, 06.05.2009, jõustunud 01.01.2010, osaliselt 01.01.2012, RT I 2009, 26, 159, § 27 (01.04.2013)

¹⁵ Laaring jt, Politsei järelevalve menetlus, *supra nota* 4, lk 78.

- 3) Pneumorelv
- 4) Külmrelv
- 5) elektrišokirelv¹⁶

Tulirelva lõputöös pikemalt ei käsitleta. Teleskoopnuia võib samuti pidada politsei igapäevaseks enesekaitsevahendiks, mida kasutatakse paljudel juhtudel. Elektrišokirelva vajalikkust kirjeldatakse kui tuleviku perspektiivi, kuna ühiskondlik elu on muutunud raskemaks ning inimesed võivad olla muutunud seeläbi agressiivsemaks. Võib öelda, et sellest tingituna on vastuhakk võimuesindajatele muutunud tihedamaks. Ohtlikuks võib muuta olukorra ka see, kui inimene on kasutanud meelemürke, mis võivad neutraliseerida praeguste erivahendite mõju (näiteks gaasi kasutamine, samuti on olnud ka juhtumeid kui abi pole olnud ka teleskoopnuiaast). Seetõttu on oluline pidevalt täiustada ka politseiametnike varustust, et säilitada kiire, ohutu ja tõhus vastuhaku maha surumine. Autor on välijuhina kokku puutunud juhtumitega, kus ründavale joobeseisundis isikule ei mõju erivahendina kasutatav pipragaas.

Politsei enesekaitsevahendid on:

Vahetu sunni kohaldamisel politseiametniku või teenistuslooma füüsilise ohutuse tagamiseks kasutatavad esemed.¹⁷

- 1) kaitsekiiver – löögikindel või ballistiline kiiver, mis kaitseb pead löökide, torgete ja kuulide eest ja millel võib olla eemaldatav näokaitseks kasutatav visiir;
- 2) kaitsevest – soomus- või muu löögikindel või ballistiline vest, mis kaitseb keha löökide, torgete ja kuulide eest;
- 3) kaitsekilp – soomus- ja muu kuulikindel ja löögikindel kilp;
- 4) kehakaitsmed – ülakeha-, kaela-, öla-, küünarvarre-, kubeme-, reie-, põlve- ja säärekaitsmed või nendest koosnev komplekt, mis kaitseb keha või selle osi löögi ja põrutuse eest; kaitsepaad – jalga löögi, põrutuse, põletuse eest kaitsvad jalanõud;
- 5) eririietus – raskesti süttivast materjalist riietus, mis kaitseb keha põletuste, sööbivate ainete eest, samuti mürgamiskindel riietuse keha kaitseks;

---

¹⁶ Politsei- ja piirivalveseadus, 06.05.2009, jõustunud 01.01.2010, osaliselt 01.01.2012, RT I 2009, 26, 159, § 28 (01.04.2013)

¹⁷ Politsei- ja piirivalveseadus § 29 lg 1.

- 6) kaitsekindad – mehaanilise vigastuse (löögi, marrastuse ja löikeohu) eest kaitsvad raskesti süttivast materjalist kindad, bioloogiliste ohutegurite eest kaitsvad ühe- või mitmekordselt kasutatavad kindad;
- 7) näokate – sööbiva aine ja kuumuse eest kaitsev raskesti süttivast materjalist kiivrisk või muu näokate. Näokate, mille kandmise eesmärk on tagada politseiametniku anonüümsus, võib olla mis tahes materjalist, kuid peab katma näost 2/3;
- 8) kaitseprillid – ballistilised, löögi- ja valgusfiltriga prillid silmade kaitseks;
- 9) gaasimask või muu hingamiskaitse – mürgise, joovastava või ärritava gaasi eest hingamisteede ja sissehingamise kaitseks (näiteks näokaitse, gaasimask);
- 10) teenistuslooma kehakaitse – politsei teenistuslooma keha või kehaosade löögi-, ballistiline, torke- või löikekindel kaitseriietus või vahend (vest, kápakaitse jms).¹⁸

Antud enesekaitsevahendeid ei ole vahetu sunni vahendid, vaid neid kasutavad enamjaolt kiirreageerimisüksused massirahutuste mahasurumiseks, et oleks tagatud maksimaalne ohutus ja turvalisus võimaliku ründe korral. Kuna massirahutuste ajal loobitakse kõikvõimalikke esemeid (samuti põlevaid) politseiametnike suunas, on oluline tagada ametnike maksimaalne ohutus igasugusele ründele ning selleks on vaja eririietust ja täiendavaid kaitselemente.

Kuna tegemist on vahenditega, mida kasutatakse politseiametniku kaitseks, samuti teenistuslooma füüsilise ohutuse tagamiseks, ja mida ei kasutata sunni rakendamiseks teiste isikute suhtes, siis ei ole politsei enesekaitsevahendite loetelu sätestatud seaduses, vaid nende loetelu ja neile esitatavad nõuded on sätestatud siseministri määruses.¹⁹

1.2 ASP taktikaline teleskoopnui

ASP taktikaline teleskoopnui kuulub külmrelva alla ja on politsei mõjurelv, mis on ohu tõrjumisel kiiresti kättesaadav ja vormis ametnikel alati vöö peal olemas. Teleskoopnui on kokkupakitult 15-20 cm pikkumine, mis lahti löömisel pikeneb pea kahe korra võrra (pikkus

¹⁸ Politsei- ja piirivalveseadus, 06.05.2009, jõustunud 01.01.2010, osaliselt 01.01.2012, RT I 2009, 26, 159, § 29 lg 2 alusel kehtestatud Siseministri Määrus Politsei enesekaitsevahendite loetelu ja enesekaitsevahenditele esitatavad nõuded 14.12.2009 nr 62, jõustunud 01.01.2010, § 2 (01.04.2013).

¹⁹ Siseministri 14.detsembri 2009.a määrus nr 62 „Politsei enesekaitsevahendite loetelu ja enesekaitsevahenditele esitatavad nõuded“.

lahtiselt ca 40 – 79 cm).²⁰ Teleskoopnui on võimalik kasutada ka varjatult erariiete all. Aastaid tagasi oli teleskoopnui ainult märulipolitseil, kuid praeguseks peaks olema kõikidel ametnikel see vöö peal olemas. Antud enesekaitsevahend väljastatakse ainult vastava koolituse läbinud ametnikele. Teleskoopnui on väga efektiivne mõjuvahend ründe tõrjumisel, hea löögivahend, valuvõtete tegemiseks ja klaasi prustamiseks. Erinevalt kumminuiast on teleskoopnui oma kompaktsuse tõttu mugav kanda. Nui kasutamise eesmärgiks on löögiga isiku võitlusvõime ajutine halvamine ja valušoki tekitamine.²¹

1.3 Elektrišokirelv

On arutletud selle üle kas on vajalik relvaga ründava isiku peatamiseks kasutusele võtta elektrišokirelv Taser. Taseriga on võimalik lasta kuni 15 m kaugusele kaks elektroodi, mis tabamisel paralüseerib lihastoonuse 5-15 sekundiks. Selle tulemusel kaob ründaja võime oma tegevust juhtida ning teda on võimalik vastupanuta kinni pidada ja paigaldada käeraud. Elektrišokirelv Taser on mõjuv samuti olukorras, kus isiku valulävi on kõrge või puudub täielikult. Hetkel on Taser kasutusel meie põhjanaabritel Soome politseis. Alates 2010. aastast on laiendatud kasutajateringi ka patrulli tasemele. Elektrišokirelva kasutamine on saanud väga positiivse tagasisise Soome kolleegidelt, kuna oluliselt on vähenenud teiste relvade (nui ja teenistusrelva) kasutamine.²²

Politseil on limiteeritud arv kasutada jõu allikaid kui nad seisavad vastamisi ohtlike kurjategijatega. Politseiametnikud peavad moraalselt ja seaduspäraselt kasutama võimalusel kõige madalama kahju tasemega vahendeid külmutamiseks olukorra. Elektrišokirelv on väljatöötatud uimastavast või oimetuks tegevast relva kategooriast. Elektrišokirelva on tutvustatud kui „mitte surmavat“ vahendit tulirelva ja nui vahel, millega saab edukalt kontrolli alla võtta potentsiaalselt ohtlikke ja vägivaldseid kahtlusaluseid.²³

Hetkel on elektrišokirelvad Eestis ainult eri- ja kiirreageerimisüksuste käsutuses. Elektrišokirelva temaatika tuli teemaks pärast 2007. aasta aprillirahutusi kui paljud poliitikud ja

---

²⁰ Willis, B „Tactics, Technology and Training for Today’s Law Enforcement Professional“, Law officer magazine (2006).

²¹ Kalev, A „Welcome to the world of ASP“ (01.04.2013).

²² Politsei tulirelva kasutamise analüüs 2012 esimene poolaasta (03.04.2013)

²³ Bleetman, A...“ Introduction of the Taser into British policing. Implications for UK emergency departments: an overview of electronic weaponry“ (Emergency Medical Journal, 21, 136-140)

politseiametnikud hakkasid rääkima vajadusest muretseda täiendavaid erivahendeid, millega ründeid tõrjuda võimalikult ohutumalt kui seda on tulirelv. Avalikkuses ja riigikogus toimus suur vaidlus ja juhiti tähelepanu ka sellele, et elektrišokirelva kasutamine pole alati ohutu. Võib tekitada inimesele suuri piinu ja halvimal juhul võib Taserist saadud elektrišokk lõppeda surmaga. Kuigi arstid on öelnud, et Taserist tulev elektrišokk on valus, ei kujuta see inimese elule ja tervisele suuremat ohtu, vaid võib eluohtlik olla ainult paljude halbade asjaolude kokku langedes. Riigikogu tegi elektrišokirelvade muretsemise ja kasutamise seadusandlikult võimalikuks 2008. aasta juunis. Praeguseks on Eesti politseil väike kogus Tasereid soetatud, kuid need on eri- ja kiirreageerimisüksuste käsutuses.²⁴

Taser International-i andmetel on politseitreeningutel kasutatud tasereid umbes 700 000 korral. Vaatamata suurele hulgale ei ole teada juhtumeid, kus selle kasutamine tagajärjeks oleks olnud kokkukukkumine, südamehäired või surmajuhtumid. Soomes läbis treeningu vabatahtlik, kellel on varem esinenud südamehäireid. Tema südame tööd kontrolliti nii katse ajal, kui ka pärast katset ning tema tavapärasest tervislikust seisundist ei avastatud kõrvalekaldeid.²⁵

2004. aastal avaldatud Bleetman-i ja Steyn-i raportis on kirjeldus, mida tundis Dr A. Bleetman kui lasi enda peal proovida elektrišokirelva. Katset sooritati elektrišokirelvast Taser m26: „Ma sain tunda 0,5 sekundilist elektrilaengut taserilt, üks nool tabas kraed, teine vasakut puusa. Kukkusin maha ja tundsin väga ebameeldivat valutunnet enda vasakus küljes, ma olin võimetu liikuma või vastu hakkama. Teadvust ma ei kaotanud, kuid kohe peale laengu lõppemist olin võimeline liigutama jalgu. Minu mõtlemisvõime ei kadunud ja ma ei tundnud valu rinnas ega südamepuperdust. Tundsin lühiajalist valu ja ebamugavustunnet oma lõualihastes. Pärast laengut olin ma võimaline suhtlema ja täitma käsku“.²⁶

Kuna Eestis võrdub elektrišokirelva kasutamine tulirelva kasutamisega, siis ilmselt ei muutu Eesti politseis probleemiks liiga kergekäeline kasutamine. Probleemiks võib saada valiku tegemine tulirelva ja elektrišokirelva vahel. See on politseiametniku enda valik kumba relva eelistada lähtuvalt olukorrast. Ameerikas on teada mõned juhtumid kus politseiametnik on ajanud tulirelva ja elektrišokirelva segamini ja kasutanud teise asemel hoopis esimest. Selleks on välja töötatud lahendus Taser International-i poolt, kus sellise situatsiooni ära hoidmiseks kanda elektrišokirelva

---

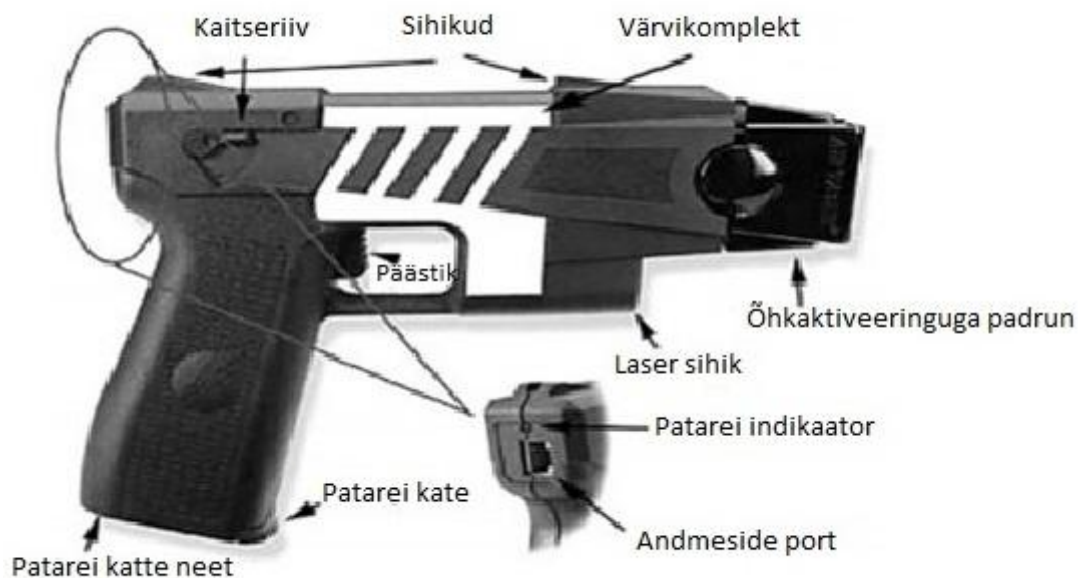
²⁴ Anvelt K., „Taserid võivad jõuda ka patrullide varustusse“, 20.02.2012, (03.02.2014)

²⁵ Riko Roos, „Elektrišokirelv, selle kasutamine eelised ja ohud“ (Sisekaitseakadeemia lõputöö, Tallinn 2009) lk 19

²⁶ Riko Roos, „Elektrišokirelv, selle kasutamine eelised ja ohud“ (Sisekaitseakadeemia lõputöö, Tallinn 2009) lk 19-20

teenistusvõõl teistpidi kui tulirelva. Eestis on kaalutud mitmeliikmelise patrulltoimkonna puhul, et politseiametnik, kes on relvastatud elektrišokirelvaga, ei kannu tulirelva.²⁷

Autor ei ole viimase aruteluga nõus kus elektrišokirelva kandev politseiametnik ei kannu tulirelva. Elektrišokirelv on ainult teatud olukordades efektiivne, kus rünne toimub külmrelvaga. Kui aga korrarikkujad kasutavad tulirelva, siis politseiametnike tulejõud on väike ja olukorra külmutamine raskendatud.

Joonis 1. Arendatud elektrošokirelv M26.²⁸

²⁷ Riko Roos, „Elektrišokirelv, selle kasutamine eelised ja ohud“ (Sisekaitseakadeemia lõputöö, Tallinn 2009) lk 29-30.

²⁸ Bleetman, A...“ Introduction of the Taser into British policing. Implications for UK emergency departments: an overview of electronic weaponry“ (Emergency Medical Journal, 21, 136-140)

2. KÜLMRELVADE JA ERIVAHENDITE KASUTAMISE ALUS

Politsei üheks tähtsamaks ülesandeks on avalikku korda ähvardava ohu ennetamine, väljaselgitamine, tõrjumine ja avaliku korra rikkumise kõrvaldamine. Politsei järelevalve on politsei tegevus ohu ennetamisel, tõrjumisel ja korrarikkumise kõrvaldamisel. Politsei järelevalve peab suutma ära hoida ja tõkestada õigusnormide mittejärgimise ja väärtuslike õigushüvede kahjustamise. Kui korrarikkumine on juba toime pandud, siis tuleb tegeleda tekkinud kahju vähendamise ja suurenemise ärahoidmisega. Selleks on võetud PPVS-is ja peatselt jõustuval KorS-ses kasutusele ohu mõiste, et võimaldada politsei järelevalve menetluses kahjustusi ärahoidvate ja rikkumiste raskust vähendavate eesmärkide saavutamist. Siinkohal tuleks ka välja tuua Avaliku korra mõiste. Avalik kord on ühiskonna seisund, milles on tagatud õigusnormide järgimine ning isikute subjektiivsete õiguste ja õigushüvede kaitstus.²⁹ See tähendab, et avalik kord on terviklikult kõik see, mis on õigusnormidega kehtestatud ja seda individuaalsete (isiku vabadused, eraõiguslikud, varalised ja mittevaralised õigused) kui ka kollektiivsete õigushüvede kaitseks ning sõltumata sellest kas tegemist on avaliku kohaga või mitte.

Korrarikkumine on avaliku korra kaitsealas oleva õigusnormi või isiku subjektiivse õiguse rikkumine või õigushüve kahjustamine. Oht on olukord, kus ilmnenu asjaoludele antava objektiivse hinnangu põhjal võib pidada piisavalt tõenäoliseks, et lähitulevikus leiab aset korrarikkumine. Kõrgendatud oht on oht isiku elule, kehalisele puutumatusse, füüsilisele vabadusele, suure väärtusega varalisele hüvele või suure keskkonnakahju tekkimise oht. Kõrgendatud ohu mõiste hõlmab ohtusid eriti väärtuslikele õigushüvedele ja vajavad seetõttu tugevamat kaitset, milleks peab aga politsei käsutuses olema antud tõhusamad vahendid. Vaheoht on olukord, kus korrarikkumine leiab juba aset või on suut tõenäosus, et see kohe algab.³⁰ Kui korrarikkumine on toime pandud, siis tuleb tegeleda tekkinud kahju neutraliseerimisega ja tekkinud kahju suurenemise ärahoidmisega.

---

²⁹ Politsei- ja piirivalveseadus, 06.05.2009, jõustunud 01.01.2010, osaliselt 01.01.2012, RT I 2009, 26, 159, § 3, § 7¹, § 7² (03.04.2013)

³⁰ Politsei- ja piirivalveseadus, 06.05.2009, jõustunud 01.01.2010, osaliselt 01.01.2012, RT I 2009, 26, 159, § 7³ lg 1, lg 2, lg 3, lg 4 (03.04.2013)

Esineb juhtumeid, kus võib olla keeruline määratleda, kas politseiametniku füüsilise jõu kasutamine kujutab endast isiku suhtes vahetu sunni rakendamist või mitte. Näiteks kui politseiametnik paigutab isiku politseisõidukisse ning kasutab tema liikumise suunamiseks füüsilist jõudu, siis ei pruugi see olla PPVS-i tähenduses vahetu sunni kasutamine. PPVS sätestab, et ohuolukorda peab olema hinnatud objektiivselt. Iga inimese hinnang erinevate olukordadele on subjektiivne. Kõik sõltub isiku haridusest, elukogemusest ja mitmetest teistest asjaoludest. Palju oleneb ametniku saadud väljaõppest. Ohuhinnangu õigsust saab hinnata ainult lähtuvalt nendest asjaoludest, mis olid politseiametnikule ohuhinnangu teostamise ajal teada ja ohuhinnangu õigsus ei sõltu sellest, millisel viisil olukord hiljem tegelikult realiseerus.³¹

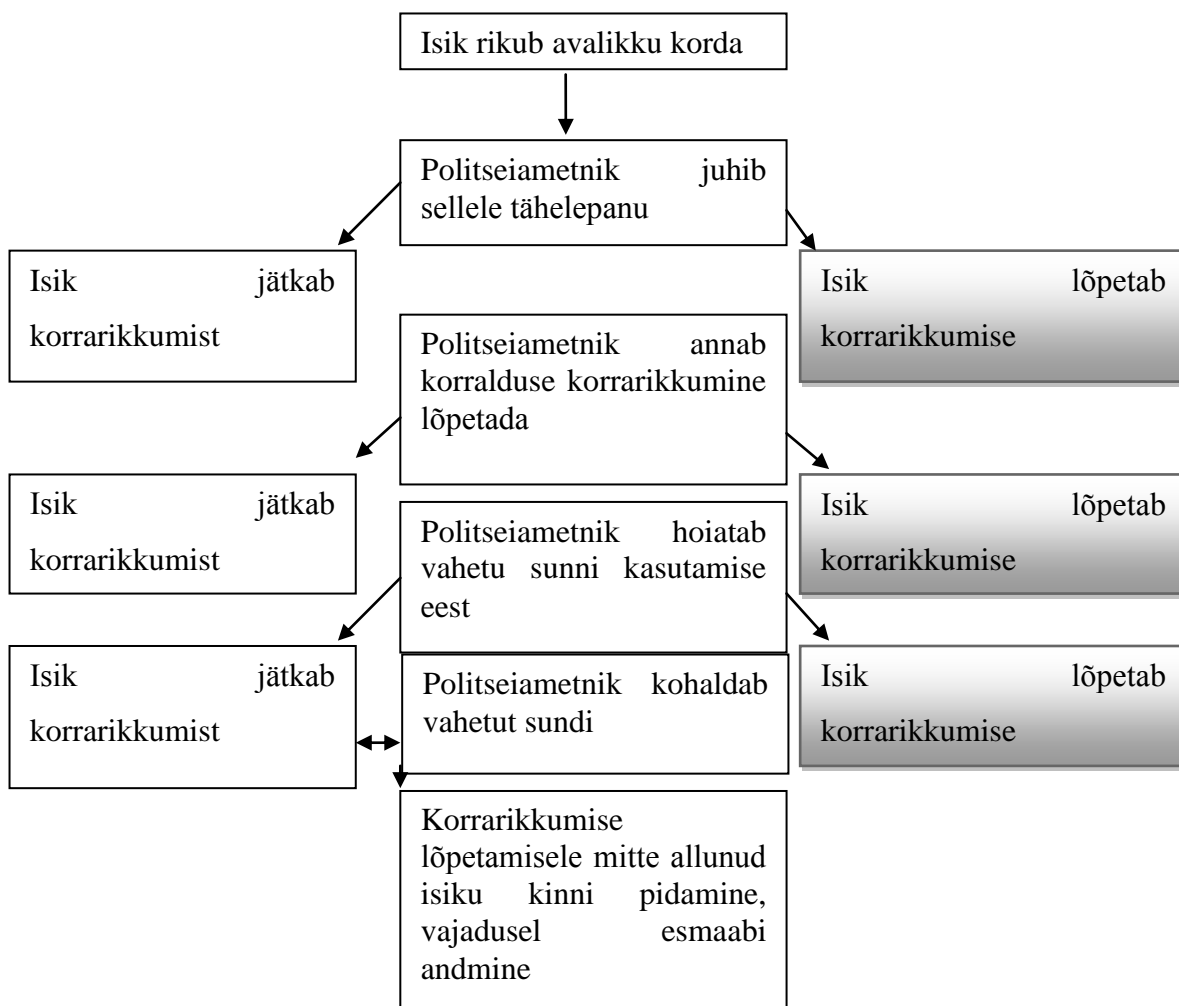
Olukorra kontrolli alla saavutamiseks tuleb võimalusel alati alustada kõige leebemast meetmest, minnes järk-järgult jõulisemaks. Politseiametniku hea selgitustöö võib olla nii efektiivne meede, et inimene mõistab lõpuks ka ise, millise õigushüve kaitseks on õigusnormid kehtestatud ning mis veenavad korrarikkujat õiguspäraselt käituma. Kui korrarikkuja ei ole koostööaldis ega seadusekuulekas, tuleb liikuda järgmisele astmele, milleks on suuline korraldus. Kui sellele korraldusele ei alluta, siis järgneb hoiatamine ning juba jõulisem sekkumine.

---

³¹ Laaring jt, Politsei järelevalve menetlus, *supra nota* 4, lk 20

Joonis 2. Vahetu sunni kohaldamise rakendamise süsteem³²

Füüsilist jõudu, erivahendit või relva võib kasutada politsei. Muu korrakaitseorgan võib füüsilist jõudu, erivahendit või relva kasutada ainult seaduses sätestatud juhul.³³

³² Laaring jt, Politsei järelevalve menetlus, *supra nota* 4, lk 81

³³ KorS § 75 lg 1.

2.1 Vahetu sunni kohaldamise lubatavus

- 1) Politsei või seaduses sätestatud juhul muu korrakaitseorgan võib kohaldada vahetut sunni ainult juhul, kui isikule kehtiva haldusaktiga ohu väljaselgitamiseks, tõrjumiseks või korrarikkumise kõrvaldamiseks pandud kohustuse täitmise tagamine muu haldussunnivahendiga ei ole võimalik või ei ole õigel ajal võimalik
- 2) Vahetut sunni on lubatud kohaldada ilma eelneva kohustava haldusaktiga, kui haldusakti andmine ei ole võimalik vahetu kõrgendatud ohu tõrjumise või korrarikkumise kõrvaldamise kiire vajaduse tõttu
- 3) Vahetut sunni ei ole lubatud kohaldada ütluse, arvamuse või seletuse saamiseks.³⁴

Väga aktuaalne on ka abipolitseinike kasutamine välitöös. Seega tulenevad mõningad õigused ja kohustused ka abipolitseinikele kui avalikku korda tagavatele isikutele. Abipolitseiniku seadus (edaspidi APS) § 2 sätestab, et abipolitseinik on isik, kes vabatahtlikult oma vabast ajast osaleb politsei tegevuses seaduses sätestatud alustel ja korras. Abipolitseinik ei kuulu politseiametnike koosseisu. Politsei tegevuses osalemise ajal on abipolitseinik riigivõimu esindaja, kelle seaduslikud korraldused on täitmiseks kohustuslikud. APS § 3 sätestab, et abipolitseiniku pädevuses on politsei abistamine avalikku korda ähvardava ohu ennetamisel, väljaselgitamisel, tõrjumisel ja avaliku korra rikkumise kõrvaldamisel ning politsei abistamine liilusturvalisuse tagamisel ja liiklusjärelvalve teostamisel. Abipolitseinik võib füüsilist jõudu, erivahendit ja relva kasutada käesoleva seaduse (Abipolitseiniku seadus) §-des 29-36 sätestatud alustel ja korras³⁵. APS § 17 sätestab, et järelvalve meetme kohaldamine protokollitakse HMS §-s 18 sätestatud alustel ja korras käesolevas seaduses sätestatud erisusega. Kui järelvalve meetme kohaldamisel kasutatakse vahetut sunni, mägitakse meetme kohaldamise protokollis lisaks HMS-s sätestatud andmetele kohaldatud vahetu sunni vahend, sunnivahendit kohaldanud abipolitseinik ja isik, loom või asi, kelle või mille suhtes on vahetut sunni kohaldatud.

Paljudel juhtudel on oht põhiõigusi ja vabadusi riivava meetme rakendamise eeldus. Sealt tulenevalt on oluline, kuidas ohtu määratleda, tuvastada ning mis hetkest annab mingi sündmus või tegevus alust väita, et on olemas oht ning millist hüve tuleb sel juhul kaitsta.³⁶

---

³⁴Korrakaitseseadus § 76

³⁵ Abipolitseiniku seadus, 24.11.210, jõustunud 01.01.2011, RT I, 20.12.2013, 1, § 28(03.09.2013)

³⁶ Janar Jäätma, „Ohu mõistest Eesti kehtivas õigusdogmaatikas“, lk 1

2.2 Vahetu sunni eest hoiatamine

- 1) Enne vahetu sunni kohaldamist on korrakaitseorgan kohustatud hoiatama isikut, kelle suhtes või kelle omandis oleva looma või asja suhtes ta kavatseb vahetut sundi kohaldada.
- 2) Kui hoiatus on tehtud kirjalikult, kordab korrakaitseorgani ametiisik hoiatust suuliselt enne kui asub vahetu sundi kohaldama.
- 3) Rahvahulga vastu vahetu sunni kohaldamisest tuleb isikuid võimaluse korral eelnevalt hoiatada arvestusega, et soovijatel oleks võimalik vabatahtlikult eemalduda. Rahvahulga vastu vahetut sundi kohaldades ei pea isikuid hoiatama nende suhtes tehnilise tõkke kasutamisest.
- 4) Hoiatamisest võib loobuda, kui hoiatamine ei ole võimalik vahetu kõrgendatud ohu tõrjumise või korrarikkumise kõrvaldamise kiire vajaduse tõttu. Tulirelva kasutamisest hoiatamise eest rahvahulga vastu ei või loobuda.³⁷

2.3 Käeraudade, jalaraudade või sidumisvahendi kasutamine

Politsei või seaduses sätestatud juhul muu korrakaitseorgan võib isiku suhtes kasutada käeraudu, kui isikult on seaduse alusel võetud vabadus ning on alust arvata, et ta võib:

- 1) rünnata teist isikut, osutada politseiametnikule või abipolitseinikule füüsilist vastupanu või kahjustada suure väärtusega varalist hüvet;
- 2) põgeneda või teda võidakse ebaseaduslikult vabastada või ennast vigastada
- 3) või enese tappa.

Jalaraudu võib käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud alustel kasutada kahtlustatava, süüdistatava või süüdimõistetud suhtes, kellelt on võetud vabadus seoses:

- 1) esimese astme vägivaldse kuriteo toimepanemisega;
- 2) kuriteo toimepanemisega, mille eest võib talle karistusena mõista eluaegse vangistuse, või
- 3) muu kuriteo toimepanemisega, kui käeraudade kasutamine ei ole eesmärgi saavutamiseks piisav.

---

³⁷ KorS § 78

Kui käe- või jalaraudade kasutamine ei ole võimalik, võib politseiametnik käesoleva paragrahvi lõigetes 1 ja 2 sätestatud alustel kasutada sidumisvahendit, kui see ei sea ohtu isiku elu, ei tekita talle kehavigastust ega põhjusta kestva füüsilist valu. Sidumisvahendi kasutamine ei tohi kesta üle ühe tunni järjest.³⁸ Antud sidumisvahendeid kasutati kõige rohkem näiteks aastal 2007 aprilli rahutuste ajal.

2.4 Veekahuri kasutamine

Politsei või seaduses sätestatud juhul muu korrakaitseorgan võib kasutada kõrgendatud ohu tõrjumiseks veekahurit rahvahulga vastu, kui ohu tõrjumine muu vahetu sunni vahendiga, välja arvatud tulirelvaga, ei ole võimalik või ei ole õigel ajal võimalik ning arvestusega, et veekahuri kasutamisel tehakse kõik võimalik, et sellega ei seataks ohtu muud kaalukat hüvet. Veekahuri kasutamise korra kehtestab siseminister määrusega.³⁹

2.5 Elektrišokirelva kasutamine

1) Politsei või seaduses sätestatud juhul muu korrakaitseorgan võib kasutada kõrgendatud ohu tõrjumiseks elektrišokirelva, kui ohu tõrjumine muu vahetu sunni vahendiga, välja arvatud tulirelvaga, ei ole võimalik või ei ole õigel ajal võimalik ning arvestusega, et elektrišokirelva kasutamisel tehakse kõik võimalik, et sellega ei seataks ohtu muud kaalukat hüvet.

2) Politsei või muu pädev korrakaitseorgan võib kasutada isiku suhtes elektrišokirelva ainult tema ründamis-, vastupanu- või põgenemisvõimetuks muutmiseks juhul, kui seda eesmärki ei ole võimalik saavutada muu vahetu sunni vahendiga, välja arvatud tulirelvaga, ning kui see on ühtlasi vajalik, et:

- 1) tõrjuda vahetu oht elule või tervisele või kehalisele puutumatusesele;
- 2) tõkestada vahetult eelseisva või juba asetleidva esimese astme kuriteo toimepanemist;
- 3) pidada kinni esimese astme kuriteos kahtlustatav või süüdistatav või takistada tema põgenemist, kui temalt võib seaduse alusel võtta vabaduse või temalt on seaduse alusel võetud vabadus, või

---

³⁸ Politsei- ja piirivalveseadus, 06.05.2009, jõustunud 01.01.2010, osaliselt 01.01.2012, RT I 2009, 26, 159, § 32 (01.04.2013); KorS § 79

³⁹ KorS § 79¹

4) pidada kinni isik või takistada tema põgenemist, kui temalt võib kohtulahendi alusel võtta vabaduse või temalt on kohtulahendi alusel võetud vabadus.⁴⁰

Peale vahetu sunni kasutamist, kui on tekitatud isikule kehavigastus, on politsei kohustatud tagama isikule esimesel võimalusel esmaabi andmise ning vajadusel kiirabi kutsumise.

Korraldajate pea igapäevane oluline erivahend on käeraud. Politseiametnikud peavad teadma, millal on õige aeg ja alus kasutada käeraudu ja millal mitte. Väga oluline on siinkohal, et käeraudade kasutamine toimuks siis, kui on selleks olemas alus. Käeraudade mittekasutamine seab ohtu ametnike endi kui teiste isikute turvalisuse.

Käeraudade kasutamisele peab eelnema vastuse leidmine kahele küsimusele - millal ja kuidas? Tuleb meeles pidada, et käeraudu võib kasutada õigusrikkuja kinnipidamisel ja politsei asutusse toimetamisel kinnipeetu suhtes, kes ei allu korraldustele, kes osutab vastupanu, kes võib tekitada kahju endale, teistele või ümbruskonnale, kes tarvitab vägivalda teiste isikute või ametnike suhtes, keda kahtlustatakse põgenemises ja konvoeerimisel. On olemas ka erandjuhud, kus on lubatud kasutada käeraudu ka isiku mittesüülise käitumise puhul (näiteks vaimuhaigete suhtes). Käeraudade kasutamine on ennetav tegevus, mille eesmärk on piirata isiku liikumisvabadust ning vältida sellega füüsilist vastupanu, põgenemist või muud ohtlikku tegevust. Nagu eelnevalt mainitud on käeraudade kasutamise puhul esikohal ametniku enda kui ka kannatanute ohutus. Lisaks on käeraudadel üldpreventiivne mõju ümbritsevatele inimestele. Olukorra mitmekesisuse tõttu ei saa täpselt määratleda, millal käeraudu kasutada.⁴¹

Käeraudade kasutamine oleneb:

- 1) Eelnevatest sündmustest
  - Milline tegu on isiku poolt toime pandud
  - Kas kasutati vägivalda
  - Kas on tegemist vägivallale kalduva vaimuhaigega
  - Kas isikul on nähtud mingisugust relva

Käeraudu tuleb kasutada alati, kui teo toimepanija on kasutanud relva, ka siis kui relva ei ole leitud.

- 2) Praegusest sündmusest

---

⁴⁰ KorS § 80

⁴¹ Arvo Pille, „Turvataktika“, lk 47(01.04.2013)

- Kas isik väljendab oma olekuga vägivalda
- Kas isik jätkab vägivaldset käitumist või vägivallaga ähvardamist

On soovitatav kasutada käeraudu, kui isik kiristab hambaid, närib sõrmenukke või ähvardab.

3) Võimalikest järgnevatest sündmustest

- On vähem abijõude
- Isik võib põgeneda
- Konvoeerimine võib olla ohtlik
- Turvakontroll on tegemata

Käeraudu tuleb kasutada alati, kui korrariikkuja on seotud narkootikumidega, kuna võidakse hävitada või minema visata võimalikud asitõendid.⁴²

Kui käeraudade kasutamiseks on olemas seaduslik alus ning korrakaitsejõud otsustab neid kasutada siis tuleb kinnipeetavat sellest teavitada ja hoiatada, et vastuhaku korral rakendatakse tema suhtes jõuvõtteid. Käeraudade kasutamine iseenesest veel 100% turvalisust ei taga, kuna raudus kätega isikute puhul säilib siiski teatud oht.⁴³

Muude haldussunnivahenditega võrreldes on oluliselt lihtsustatud menetluse kõrval võimaldavad PPVS ja KorS veelgi lihtsamat kärbitud sunnimenetlust, kus ohuolukorra tõsidusele ja kiireloomulisele vastavalt saab ära jätta ka põhiakti andmise ja hoiatamise. PPVS ja KorS sisaldavad mitme eelduslikult raskemat mõju omava sunnivahendi puhul täpsemaid kohaldamise aluseid, seda eriti elektrišokirelva ja tulirelva puhul kus on eriti kitsad sunni kohaldamise alused ette nähtud juhtudeks, kui sunni teostatakse vahetult inimese suhtes. Nii moodustub hierarhiline spsteem, kus sunni rakendaja kaalutusõigus kitseneb karmimate vahendite puhul oluliselt. Vajadus vahetu sunni teostamise reeglite uuendamise ja ühtlustamise järele õiguskorras on olnud ilmne pikemat aega. Vajadusest lähtuvalt on PPVS-ga rakendatud uus vahetu sunni regulatsioon politsei tarbeks, KorS-s on nähtud ette vahetu sunni meetme reform ka muude korrakaitseorganite jaoks.⁴⁴

⁴² Arvo Pille, „Turvataktika“, lk 48(01.04.2013)

⁴³ Arvo Pille, „Turvataktika“, lk 48-49(01.04.2013)

⁴⁴ Laaring, M „Vahetu sund kui haldussunnivahend Politsei ja piirivalve seaduses ning korrakaitseaduse eelnõus“ juridica 8 (2010), lk 552, 556.

3. KÜLMRELVADE, ERIVAHENDITE JA FÜÜSILISE JÕU FIKSEERIMINE

Kõik politseiametnikud, hoolimata menetluse liigist, peaksid alati vahetu sunni kohaldamise dokumenteerimina, kuna vahetu sund on isiku põhiõiguste riive ning hilisemalt on juba raskem lahendada politseiametnike ja isikute erimeelsusi. Isikutega seonduvate toimingute dokumenteerimine on vajalik lisaks järelevalve hõlpsustamisele ka politseiametnike enda huvides, et vähendada alusetute süüdistuste hulka.

Politsei järelevalve menetlus on üks haldusmenetluse liike ja selle kohaldamisel võetakse arvesse haldusmenetluse läbiviimiseks mõeldavaid põhimõtteid. Haldusmenetluses võib piirata isiku põhiõigusi ja vabadusi ning tema muid subjektiivseid õigusi ainult seaduse alusel⁴⁵. Samuti isikut tuleb järelevalvemenetluses kohelda tema au teotaata ja inimväärikust alandamata⁴⁶. Politsei järelevalve on politsei tegevus ohu ennetamisel, tõrjumisel ja korrarikkumise kõrvaldamisel ja sätestatud järelevalve meetme ja erimeetme kohaldamise õigus on politseiametnikul⁴⁷. Politsei annab isiku soovil selgitusi tema poolt isiku suhtes meetme kohaldamise põhjuse, meetme olemuse ning haldusmenetluse seaduse (edasipidi HMS) §-s 36 nimetatud asjaolude kohta⁴⁸. Politsei tegevus peab olema seaduse ja eesmärgipärane ning iga järelevalve meetme või erimeetme rakendamisel peab olema põhjus ning selle rakendamisel, isiku soovil, peab ametnik olema valmis andma selgitusi.

Kaalutusõigus (diskretsioon) on haldusorganile seadusega antud volitus kaaluda otsustuse tegemist või valida erinevate otsuste vahel mida tuleb teostada kooskõlas volituse piiride, kaalutusõiguse eesmärgi ning õiguse ülpõhimõtetega, arvestades olulisi asjaolusi ning kaaludes põhjendatud huve⁴⁹. Politsei järelevalve teostamisel tuleb ametnikul pidevalt

---

⁴⁵ Haldusmenetluse seadus 06.06.2001, jõustunud 01.01.2002-RT I 2001, 58, 354, § 3 lg 1(30.09.2013)

⁴⁶ Politsei- ja piirivalveseadus, 06.05.2009, jõustunud 01.01.2010, osaliselt 01.01.2012, RT I 2009, 26, 159, § 7⁵ (30.09.2013)

⁴⁷ Politsei- ja piirivalveseadus, 06.05.2009, jõustunud 01.01.2010, osaliselt 01.01.2012, RT I 2009, 26, 159, § 7¹ lg 1, lg 2(30.09.2013)

⁴⁸ Politsei- ja piirivalveseadus, 06.05.2009, jõustunud 01.01.2010, osaliselt 01.01.2012, RT I 2009, 26, 159, § 7⁶ lg 1(30.09.2013)

⁴⁹ Haldusmenetluse seadus, *supra nota 10*, § 4(30.09.2013)

rakendada kaalutusõigust. See omakorda kohustab politseiametnikku tundma hästi seadust ja selle rakendamise õiguspärasust.

Halduse õigusakt ja toiming peab olema kohane, vajalik ning proportsionaalne seatud eesmärgi suhtes⁵⁰. On väga oluline, et isikule ei tohi tekitada põhjendamatu kannatust või kahju, mis ei ole eesmärgipärane. Igapäevases politseitöös tuleb ette kus politseiametnik peab kasutama proportsionaalsuse põhimõtet on vahetu sund, mis on üheks suurimaks isiku põhiõigusi riivav meede. Autor ise töötab korrakaitse vadvonnas ning praktikast lähtudes on raske kriitilises ja kiires olukorras mõelda ja analüüsida meedet mis oleks antud hetkel kõige proportsionaalsem. Hiljem olukorda analüüsides saab alles mõelda, et lahenduse oleks võinud saavutada ka teistmoodi käitades. Näiteks käeraudade (sidumisvahendite) kasutamine riivab eeskätt põhiseaduse PS §-s 20 sätestatud õigust isikupuutumatusetele. Riive seisneb isikuvabaduse (eelkõige füüsilises) piiramises, kuna takistatakse isiku liikumisvõimalusi ning ta on sunnitud olema ja liikuma kindlas kehaasendis. Erivahendi kasutamine peab põhiseadusest tulenevalt vastama seaduses sätestatud alustele ja korrale ning erivahendi kasutamisega kaasnev riive peab olema proportsionaalne ehk mõõdukas. Nagu on sätestatud põhiseaduse § 11-s: õigusi ja vabadusi tohib piirata ainult kooskõlas põhiseadusega. Need piirangud peavad olema demokraatlikus ühiskonnas vajalikud ega tohi moonutada piiravate õiguste ja vabaduste olemust.

HMS § 36 sätestab: haldusorgan selgitab menetlusosalisele või taotluse esitamist kaaluvale isikule nende soovil millised õigused ja kohustused on menetlusosalistel haldusmenetluses, sätestab haldusmenetluse läbiviimise aega, milliseid taotlusi, tõendeid ja muid dokumente tuleb haldusmenetluses esitada ning milliseid toiminguid peavad menetlusosalised sooritama. Selgitamiskohustus on vajalik selleks, et isikul oleks võimalus ennast kaitsta. Haldusmenetlus viiakse läbi võimalikult kiiresti, vältides üleliigseid kulusi ning ebameeldivusi isikutele⁵¹.

PPVS-s on politsei järelevalve meetmed jagatud kaheks, esimesel juhul on meetmed, mida võib kohaldada ainult avaliku korra eest vastutava isiku suhtes või isiku suhtes, kelle puhul on alust arvata, et ta on avaliku korra eest vastutav isik. Teisel juhul saab rakendada järelevalve meetmeid isiku suhtes, keda ei ole alust pidada avaliku korra eest vastutavaks isikuks. PPVS sätestab avaliku korra eest vastutavaks isikuks on pma käitumisega ohu tekitanud või korda rikkuva isiku, lisaks kui korda rikkuv isik on alla 14 aastane või piiratud teovõimega täisealine

⁵⁰ Haldusmenetluse seadus, *supra nota 10*, § 3 lg 2(01.10.2013)

⁵¹ Haldusmenetluse seadus, *supra nota 10*, § 5 lg 2 (01.10.2013)

isik, siis on selle isikuga solidaarselt avaliku korra eest vastutav isik ka tema eestkostja või muu seaduslik esindaja⁵². Samuti sätestab Tsiviilseadustiku üldosa seadus § 132 – isik vastutab teise isiku käitumise ja temast tulenevate asjaolude eest nagu oma käitumise või endast tulenevate asjaolude eest, kui ta kasutab seda isikut pidevalt oma majandus- või kutsetegevuses ja selle isiku käitumine nung temast tulenevad asjaolud on seatud isiku majandus- või kutsetegevusega⁵³. Samuti sätestab PPVS, et kui korda rikub loom või asi, siis selle omanik on kohustatud korrarikkumise kõrvaldama.

PPVS-s § 7¹¹ lg 1 sätestatakse, et järelevalve meetme kohaldamine protokollitakse haldusmenetluse seaduse §-s 18 sätestatud alustel ja korras käesolevas seaduses sätestatud erisusega. PPVS-s § 7¹¹ lg 3 sätestab, et kui järelevalve meetme kohaldamisel kasutatakse vahetut sundi, märgitakse meetme kohaldamise protokollis lisaks haldusmenetluse seaduses sätestatud andmetele kohaldatud vahetu sunni vahend, sunnivahendit kohaldanud ametiisik ja isik, loom või asi, kelle või mille suhtes on vahetut sundi kohaldatud. Vahetu sunni kohaldamisel rahvahulga vastu märgitakse isikute nimed, kelle suhtes on vahetut sundi kohaldatud, kui see on võimalik. Võimaluse korral rahvahulga suhtes vahetu sunni kasutamine videosalvestatakse ning salvestis säilitatakse samadel alustel meetme kohaldamise protokolliga. Kui järelevalve meetme kohaldamisel kasutatakse relva või erivahendit, on meetme protokollimine kohustuslik⁵⁴. Meetme protokollimisel antakse isikule tema nõudmisel, sellekohane protokoll koopia, kelle suhtes meedet on kasutatud.

HMS-s § 18 lg 1 sätestab, et menetlustoiming protokollitakse, kui:

1. Menetlusosaline esitab selleks põhjendatud taotluse
2. Seda peab vajalikuks asja menetlev haldusorgan
3. Toimingu sisu on ütluse, arvamuse või seletuse andmine haldusorganile
4. Protokollimise kohustus tuleneb seadusest või määrusest.

Tulenevalt praktikast ei pea kõike järelevalve meetmeid eraldi protokollima, vaid piisab ka sellest kui selle kohta teha vastav märgeline patrullilehele või ettekandesse. Seda näiteks sõidukite

---

⁵² Politsei- ja piirivalveseadus, *supra nota 1*, § 7⁴(01.10.2013)

⁵³ Tsiviilseadustiku üldosa seadus, 27.03.2002, jõustunud 01.07.2002, -RT I, 06.12.2010, 12(02.10.2013)

⁵⁴ Politsei- ja piirivalveseadus, 06.05.2009, jõustunud 01.01.2010, osaliselt 01.01.2012, RT I 2009, 62, 405, § 7¹¹ lg 4(02.10.2013)

kontrollimisel ja teatud juhtudel ka käeraudade kasutamisel, kui isik ei nõua antud meetme protokollimist.

4. KÜLMRELVADE, ERIVAHENDITE JA SUNNI KASUTAMINE PÕHJA PREFEKTUURI NÄITEL

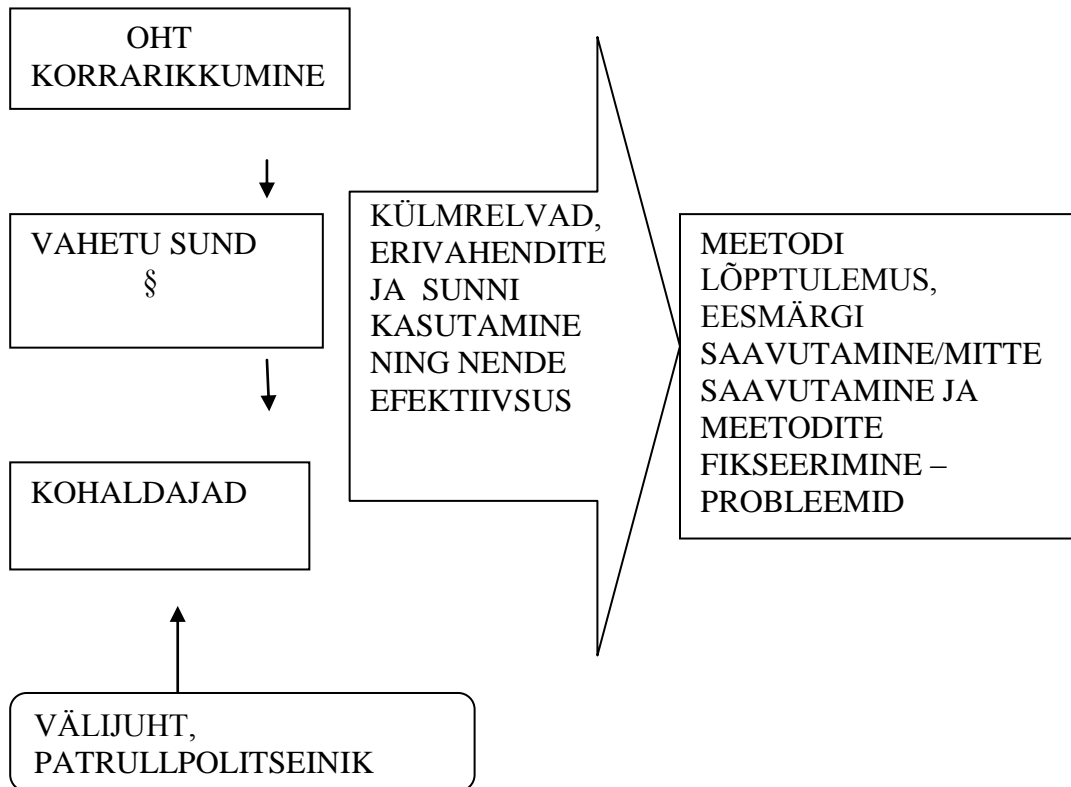
4.1 Uuringu eesmärk

Uuringu eesmärgiks on teada saada kas politseil on olemas piisavalt kaasaegsed relvad ja erivahendid, et efektiivselt lõpetada korrariikumine ja tagada nii enda kui teiste ohutus. Samuti uurib autor kas politseiametnikud kasutavad ohu tõrjumisel, ennetamisel ja korrariikumise lõpetamisel neile seadustega antud võimalusi ja antud meetodite õiguspärasest fikseerimist. Samuti vahetu sunni kasutamist senises praktikas küsitleja poolt ette antud intervjuus ja tüüpolukordade lahendamisel ning probleemi kohtade selgitamises.

4.2 Uurimismeetodid

Uuringu läbiviimiseks kasutati kvalitatiivset andmekogumise meetodit struktureeritud intervjuud. Uurimustöö käigus intervjueriti Põhja prefektuuri Lääne-Harju, Ida-Harju, Lõuna, Kesklinna ja Ida politseijaoskonna ühte välijuhti ning ühte patrullpolitseinikku. Samuti intervjueris autor veel Politsei ja piirivalveameti Korrakaitsepolitseiosakonna kriisiohjebüroo turvataktika- ja alarmsõidutalituse juhtivkorrakaitseamenikku politseimajor Jaak Kiviste't. Kokku 11 ametnikku. Intervjueritavate näol on tegemist ametnikega, kes on aastate pikkuse töökogemusega ning kelle tööülesannete hulka kuulub välitöö kus puututakse tihedalt kokku vahetu sunni kasutamisega. Kõige väiksem tööstaaž on 5 aastat ning kõige pikema töökogemusega intervjueritaval on 17 aastat staaži. Keskmiseks töökogemuseks välitööl intervjueritavate seas on 7 aastat. Intervjuu küsimustega intervjueritavad eelnevalt tutvuda ei saanud. Intervjuu viidi intervjueritavatega läbi nii telefoni kui ka kokkusaamise teel. Intervjuu koosnes 10-st küsimusest. Enne intervjuerimist selgitati politseiametnikele intervjuerimise vajadust ning, et nende poolt antud vastuseid kasutatakse ülevaate saamiseks külmrelvade, erivahendite, sunni kohaldamise ja nende fikseerimise kohta. Intervjueritavad on tähistatud käesoleva töö lk 46 lisa 1 all. Intervjuu kestis keskmiselt 20 minutit.

Joonis 3. Uuringu käik, sihtrühm ja meetodi lõpptulemus⁵⁵

4.3 Intervjuu küsimuste ja vastuste analüüs

Esimene küsimus on üldistav, intervjuueeritavate tausta uuriv küsimus ning saab teha järelduse, et Põhja prefektuuri politseijaoskondades täidavad välitööülesandeid kogunud ja pika toostaažiga politseiametnikud.

2. Millised erivahendid ja relvad on teil igapäevases välitöös kasutusel ?

Kõikidel intervjuueeritavatel on igapäevatoös kasutusel püstol „Makarov“, pipragaas, teleskoopnui ja käerauad.

10-st intervjuueeritavast töid ainukesena erivahendina veel välja Välijuht 3 ja Patrullpolitseinik 3 patrullisõidukites olevaid sõiduki sundpeatamisvahendi „siil“ ja sidumisvahendid. Autori andmetel peaks igas patrullisõidukis kohustuslikult olema sõiduki sundpeatamise vahend.

⁵⁵ Autori koostatud

Samuti autor ise kasutab igapäevases töös erivahendina lisaks intervjuueeritavate öeldule sidumisvahendeid kuna politseiametnikke on ametis üha vähem ning korrarikkujate ohjeldamiseks ei pruugi piisada ainult 1-2 paari käeraudadest, seda eriti maakonnas, kus abi saabub pikema aja jooksul.

3. Kui tihti olete pidanud kasutama füüsilist jõudu, külmrelvi ja erivahendeid viimase aasta jooksul?

Patrullpolitseinik 5: *Erivahenditest pidevalt võib öelda, et igapäevaselt kasutusel on käeraud ning iga kord kui neid rakendatakse kasutatakse ka füüsilist jõudu. Samuti oma igapäevases politseitöös vahetuse jooksul tuleb kindlasti üks hetk, kus peab rakendama füüsilist jõudu.*

Patrullpolitseiniku 5 arvates kaasneb käeraudade kasutamisega ka alati füüsilise jõu kasutamine.

Välijuht 5: *Oleneb sündmusest või väljakutsest. Kui tegemist on pisivargaga siis tema kinnipidamise ja konvoeerimise ajal kasutan käeraudu. Samuti puudutab see ka agressiivseid isikuid. Füüsilise jõu kasutamine on minu jaoks äärmine viis isikut maha viia või rahustada. Aga viimase aasta jooksul olen seda viisi kasutanud umbes 10 korda.*

Välijuht 1: *Viimase kolme kuu jooksul olen pidanud kasutama erivahendeid ja sundi päris palju, kuna töötan Tallinna kesklinnas ja selles piirkonnas on palju joores ning ka agressiivseid isikuid.*

Enamik intervjuueeritavatest kasutavad pea iga tööpäev erivahendina käeraudasid, kas siis konvoeerimisel, joores- või agressiivse isiku ohjeldamiseks. Enamus on ka seisukohal, et käeraudade kasutamisega kaasneb alati ka füüsilise jõu kasutamine.

4. Milliseid külmrelvi, erivahendeid viimati kasutasite ja millist kasutasite enim (miks ja kas saavutasite eesmärgi)?

Välijuht 4: *Teleskoopnuia kasutasin viimati. Enim kasutatud on samuti teleskoopnui. Tulirelva pole vaja ja gaasi kasutamine siseruumides on raskendatud. Teleskoopnuia välja võtmine lahendab üle poolte juhtumite. Peale omapärast heli, mis kaasneb teleskoopnuia lahti tegemisel, laheneb olukord enne kui seda kasutama peaks hakkama.*

Autor nõustub väljuhi 4 arvamusega, et teleskoopnuia välja võtmise omapärase heli tulemusena paljud korraldustele eiravad isikud alluvad ning lõpetavad vastuhaku.

Patrullpolitseinik 2: *Kõige rohkem kasutan käeraudu ja need täidavad alati oma eesmärgi. Teistest vahenditest viimati kasutasin teleskoopnuia, et maha suruda narko ja alkojoobes rikkuja vastuhakk. Nui ja jõu kasutamisega saavutasin oma eesmärgi ning isik sai kinnipeetud.*

Patrullpolitseiniku 2 vastusest on näha, et joobes isikute kinni pidamiseks ja ohjeldamiseks ei piisa ainult antud korraldustest, hoiatusest ning teleskoopnuia omapärasest lahti tegemise helist.

Väljuht 2: *Käeraudu ja eesmärgi saavutasin – agressiivse kinnipeetava ohutumaks tegemine ja ohu viimine miinimumini nii politseiametnike kui ta enda suhtes, tulenevalt tema agressiivsusest.*

Patrullpolitseinik 5: *Käeraudade kasutamise eesmärk on pea iga kord saavutatud. On olnud üks juhtum kus üht teatud tüüpi käeraudade lukustus kinni peetava poolt sai lahti muugitud, lükati kaart vahele ja lukustus tuli lahti.*

Ülejäänud intervjueeritavad vastasid üheselt väljuhi 2 arvamusega, et on kasutanud ainult käeraudu enda ja teiste ohutuse tagamiseks ning konvoeerimisel politseijaoskonda. Kõik intervjueeritavad saavutasid oma eesmärgi. Autori praktikas on olnud samuti juhtumeid kus teatud tüüpi käeraudade lukustuse on kinni peetav lahti saanud (näiteks pangakaardiga).

5. Kas teie meelest on välitööd tegevatel politseiametnikel piisavad ja kaasaegsed erivahendid ja relvad, et vajadusel lõpetada efektiivselt korrariikkumine ning tõrjuda rünne (kui ei siis põhjendage mis praegustel relvadel, eri.vah. puudus on ja mis oleks vaja juurde/välja vahetada, kirjeldage situatsiooni)?

Patrullpolitseinik 4: *Üldiselt olen rahul, aga igapäeva varustuse hulka võiks lisanduda elektrišokirelv. Antud vahendi suureks plussiks on see, et isik on võimalik kahjutuks teha lähikontakti laskumata. See suurendaks oluliselt politseiniku turvalisust ja ohutust, sest pätiga maadlemine ei pruugi alati hästi lõppeda.*

Väljuht 2: *Erinevad joobed viivad miinimumini korrariikkujate valuaistingud ning aegajalt ei mõju neile ei gaas (ei saa ka igal pool kasutada) ega ka nui ning nad jätkavad enda agressiooni. Võiks olla juures elektrišoki relv – efektiivne ja oluliselt ohutum kui tulirelv, nii agressorile kui ümbritsevatele inimestele.*

Väljuht 5: *Minu arust asi ei ole erivahendites. Välitööd tegev ametnik peab oskama rohkem kasutama sotsiaalseid oskusi (suhtlemine, arusaamine jne), et vältida situatsioone, mis võib lõppeda ründega. Mis puudutab meie erivahendeid siis siin ma ütleks, et need on piisavalt kaasaegsed ja efektiivsed v.a. pipragaas. Kasutusel olev pipragaas ei mõju alati nii kuidas tahaks. Uue ASP käeraua kohta võin öelda, et nendel on nõrk koht ka olemas. Just see koht, mis on plastmassist tehtud.*

Töö autor nõustub samuti väljuht 5-ga. Politseiametniku esmane vahend peaks olema verbaalne väljendusoskus - oskus suhelda inimestega ja vältida kriisiolukorda sattumist. Politseiametnik peab suutma jääda rahulikuks ning esimesel võimalusel külmutama tekkinud olukorra ning seda võimalikult ohutul moel. Siiski alati ei piisa viisakast suhtlusest ja ollakse teatud olukorras allumatud edasi.

Patrullpolitseinik 1: *Politsei vajab kaasaegset tulirelva – PM on moraalselt vananenud. Oleks vaja Tasereid juurde – kindlam ja ohutum viis agressiivsete alko/narko joobes isikute kinnipidamiseks.*

Väljuht 1: *Minu arvates on politseil puudu Taser, mis on mujal maailmas üsna populaarne ja nähes, kuidas sellega teeb tööd Soome politsei ja nende endi sõnul kasutavad nad seda rohkem, kui gaasi, siis arvan, et ka meie varustuses peaks see olema.*

Patrullpolitseinik 3: *Leian, et hetkel kasutusel olevad erivahendid on suhteliselt piisavad. Kuid juba vahetusse minev teenistuspüstol Makarov on iganenud - salve mahub ainult 8 padrunit, salve vahetamiseks tuleb teha liigseid liigutusi võrreldes „lääne“ püstolitega, laskemoon üldjuhul läbib objekti ning ei avalda sedavõrd suurt mõju kui näiteks Para laskemoon.*

Lisaks võiks olla patrulltoimkonnal (eriti maapiirkonnas) pisaravoolust tekitav granaat, värviline suitsugranaat ja valgusgranaat. Ette on tulnud reageerimist massikaklustele, kus politsei korraldustele otseselt ei alluta ning muude vahendite kasutamine arvestades vähest inimressurssi ei anna piisavat tulemust. (Võimalus muidugi ka sündmus nõ „külmutada“, kuid alati ei ole seni kõrvalt vaatamine võimalik). Samuti tuleb maapiirkonnas suhteliselt tihti ette metsaotsinguid, kus võidakse kasutada koptereid. Kopteri maandamise platsi märgistamisel saab edukalt kasutada suitsu (annab kopterile teada ka tuule suuna).

Märkusena tööks välja varustusevöö, vutlarid ja kabuuri, mis ei kannata enamikel ametnikel kriitikat. Kasutatakse kabuure, mis ei ole mõeldud välitööd tegevale ametnikule (vaid varjatud

kandmiseks, millel puudub lukustus). Samuti ei ole käeraudade vutlar tihtipeale korralik võimaldades erivahendi välja kukkumise ja kadumise (võimalik on antud juhul ka amortiseerumine).

Käesoleva töö autor nõustub täielikult patrullpolitseinik 3-ga. Autoril, töötades ise maapiirkonnas, on tulnud ette olukordi, kus politseile on vastu hakanud suur hulk inimesi, kes ei allu korraldustele. Kuna maa piirkonnas on patrulle vähe ning abijõud saavad suure viivitusega, siis antud pisarvoolu granaadid ohjaks massi efektiivselt ja olukorra saaks külmutada kiiresti, seadmata ohtu politseiametnike ja teiste isikute elu ja tervise. Väga tihti kasutatakse helikopterit maapiirkonnas metsaotsingutel, kus isikud on eksinud ning ei leia koduteed. Antud suitsugranaat võimaldab kiiresti ja ohutult maandada kopterit näitamaks kätte tuule suuna ja maandumis asukoha. Töö autor, kuuludes välijuhina tihti patrulltoimkonda, on näinud patrullpolitseinike relva kabuure, millel ei ole kinnitust ning relv on kergesti kätte saadav. Selle tulemusena on autor korduvalt näinud relva välja kukkumist kabuurist füüsilise kontakti saavutamisel ning jooksmisel.

Patrullpolitseinik 2: Käeraudad võiks olla korralikumad. Hetkel kasutuses olevad Inglismaa rauad on osade kinnipeetute puhul jäänud liiga väikseks, samuti konvoeerimisel on liigendiga (mitte ketiga) rauad paremad.

Tulirelv PM on aegunud. Tänapäeva püstolid on efektiivsemad nii laskekauguse, töökindluse, kui ka täpsuse poolest. Samuti on tänapäeva püstolitel salve mahtuvus suurem, seega kui peaks tekkima tulevahetus, on tulejõud suurem.

Jaak Kiviste: Juurde oleks vaja kahte vahendit: Elektrišokirelva ja suuremad gaasid balloonide näol. Suuremad gaasid aitaks külmutada grupi kaklused ja muud massilised rahutused, kus ametnike ressurs on väike. Käeraudasid on politseil kolme liiki: Tšehhi, Inglise ja ASP'i omad. Eelduste kohaselt pidid ASP'i käeraudad olema head, kuid praktikast on välja tulnud, et need ei sobi ja on ebakindlad käeraudad, mis ei täida oma eesmärki. Suureks probleemiks on koostöö logistikaga, kus ei arvestada ametnike varustuse nõudeid, soove ja kvaliteeti. Vaadatakse ainult hinda mitte kvaliteeti, mida vaja oleks.

Kõik intervjueeritavad ja samuti töö autor on arvamusel, et kasutusele tuleks võtta elektrišoki relv (käesoleva töö lk 11 ja 19). Taser võimaldab väga efektiivselt, ohutumalt ja lähikontakti astumata korrariikkuja kinni pidada. Autor nõustub välijuht 2-ga, et teatud joobe astmed viivad isiku valuaistingud miinimumini ning ei pruugi mõjuda pipragaas ega politseinui. Antud olukorras jätkab isik oma agressiooni politseiametnike vastu olenemata sunni kasutamise

vahenditest. Autor nõustub patrullpolitseinik 2-ga, et Inglismaa käeraud tuleks välja vahetada kaasaegsemate ja suuremate vastu. Tihti on esinenud olukordi kus Inglismaa käeraudu ei saa kasutada, kuna need jäävad väikseks. Selleks peakski igal välitööd tegeval politseiametnikul olema lisaks käeraudadele kaasas sidumisvahendid, et antud probleemi vältida. Patrullpolitseinik 3 ja Jaak Kiviste sõnul oleks varustusse juurde vaja suuremaid ballooneid gaase, et astuda vastu grupi kakluste ja massilistele rahutustele. Seda eriti maapiirkonnas, kus ressursi on vähe ja abi saabumine võtab kaua aega.

Patrullpolitseinik 5 arvas, et kasutuses võiks olla kummikuulid.

6. Kui kindlalt te tunnete ennast füüsilise jõu, külmrelvade ja erivahendite kasutamise osas ? Kas pigem kasutate julgelt või pigem jätate kasutamata hilisemate probleemide ja paberimajanduse tõttu ?

Patrullpolitseinik 5: *Tunnen ennast suhteliselt kindlalt, kuid arvan, et erinevad erivahendite kasutamise ja turvataktika koolitusi oleks võinud rohkem olla.*

Patrullpolitseinik 4: *Tunnen antud valdkonnas end kindlalt ja kasutan erivahendeid vastavalt vajadusele. Kui teema endale selgeks teha, siis tulevad ka otsused kergemalt.*

Kuna kaasatakse väga palju abipolitseinike ning politseiametnikeks tuleb aina rohkem erasektorist inimesi, siis väga olulisel kohal on anda kvaliteetne koolitus ja palju treeninguid, et tagada korrektne tegutsemine lähtudes seadustest (PPVS).

Välijuht 5: *Alati üritan vältida füüsilise jõu kasutamist. Minu töös peamine relv on sõna. Aga, kui ette tuleb mingi situatsioon, kus pean füüsilist jõudu kasutama, siis teen seda julgelt, kuid enesekaitse raames. Ei tohi karta paberimajandust. Seda niigi tuleb teha kahel juhul. Üks on kohustuslik protokollimine ja teine kui sinu peale kirjutatakse avaldus. Siis seda paberimajandust on natuke rohkem.*

Autori arvates tuleb välijuht 5 arvamusest välja see, et sunni, külmrelvade ja erivahendite kasutamisel tagajärjel tuleks alati meede fikseerida vältimaks hilisemaid probleeme nii kaebuste menetlemisel kui ka arusaamatustel isiku kinni pidamisel. Isiku põhiõiguste riive peab olema alati fikseeritud ja hilisemalt kontrollitav.

Patrullpolitseinik 3: *Kuna arvan, et tunnen seadusandlust (eelkõige PPVS) suhteliselt hästi, siis ei ole probleemi füüsilise jõu ja erivahendite/relvade kasutamise osas. Minu puhul hilisem nn „paberimäärimine“ ei ole enesekaitse kui ka muu kohalt takistuseks.*

Väljuht 4: *Kui mitmest hoiatusest ei piisa siis pigem kasutan, et ennetada probleemide eskaleerimist. Paberitööd ei karda.*

Patrullpolitseinik 2: *Kui on vajadus kasutada siis ka kasutan julgelt. Hilisemad probleemid ja paberimajandus on küll tülikas aga oma ja paarimehe elu/tervis on tähtsam.*

Jaak Kiviste (autori poolne küsimus J.Kiviste'le: *Mis te arvate kui kindlalt tunnevad...): Sundi julgetakse enamjaolt kasutada, kuid jäetakse põhimõtte pärast teatud olukordades kasutamata, kuna ametnikud on väitnud, et hilisemalt nende juhtkond ei toeta neid ja puudub juriidiline tugi. Ametnikel puudub kindlustunne ning see paneb neid sunni kasutamisel kõhklema. Peljatakse ka ettekande kirjutamist. Ametnikele tuleks teadvustada selgelt proportsionaalsuse mõistet.*

Neli vastanut (väljuht 1, 2, 3 ja patrullpolitseinik 1) on kõik samal arvamusel, et kasutavad sundi, külmrelvi ja erivahendeid vajadusel julgesti kooskõlas PPVS-ga. Väga olulisel kohal on koolituste saamine ja treeningutel osalemine, mis kinnistab igapäeva välitööks vajalikke aspekte. Väljuht 5 on veel seisukohal, et vajadusel kasutada sundi ja erivahendeid tunneb ta ennast kindlalt ning kui olukord nõuab, siis pigem kasutab lähtuvalt seadustest, et kaitsta ennast, paarimeest ja teisi kodanikke või lõpetamaks korrarikkumine. Väljuht 5 nõustub, et on palju paberimäärimist, kuid teadvustab endale, et igat põhiõiguse riivet tuleb selgitada. Autor, lähtudes J. Kiviste ütlustest, võib öelda, et paljud ametnikud ei tunne ennast kindlalt kuna hilisemalt ei ole neid toetamas juhtkond ning puudub juriidiline tugi.

7. Milliste erivahendite ja teenistusrelvade kohaldamise protokollimine on kohustuslik ?

Väljuht 1: *Kõikide relvade kasutamise protokollimine on kohustuslik. See ei pea olema eraldi protokollil, aga nõ sunni kasutamine peaks olema fikseeritud kasvõi patrullilehel. Seega nõ enda kaitseks peaks olema fikseeritud erivahendite kohaldamine patrullilehel, kuid see ei ole kohustuslik.*

Patrullpolitseinik 3: *Protokollimine on kohustuslik kõigi relvade ja erivahendite kasutamisel.*

Väljuht 4: *Kõikide erivahendite protokollimine on kohustuslik.*

Väljuht 3: *Kui järelevalve meetme kohaldamisel kasutatakse relva või erivahendit, on meetme protokollimine kohustuslik.*

8. Kas te olete alati protokollinud käeraudade, gaasi või teleskoopnuia kasutamise, kui ei siis mis põhjusel ?

Patrullpolitseinik 5: *Käeraudade kasutamise olen tõesti protokollimata jätnud. Kuna mõni kord kasutatakse käeraudasi just kui transporteerimiseks ning ei näe vajadust sellist asja protokollima hakata. Samuti kui isikul puuduvad pretensioonid selle kohta, kuna eelnevalt isikule selgitatakse, miks tema suhtes rakendatakse erivahendid.*

Välijuht 5: *Püüan seda alati märkimata mitte jätta. Märkusi peab ka patrullilehes tegema.*

Välijuht 4: *Peale esimest probleemi olen alati kõik protokollinud korrektselt.*

Seitse intervjueeritavat (välijuht 1, 2, 3 ja patrullpolitseinik 1, 2, 3, 4) vastasid üheselt, et alati fikseerivad sunni, külmrelvade ja erivahendite kasutamise. Patrullpolitseinik 5 jätab käeraudade kasutamise fikseerimata konvoeerimisel, kuna ei näe selleks vajadust. Käeraudade kasutamine on isiku vabaduse piiramine ja põhiõiguse riive, mis tuleks kindlasti fikseerida. Seda just politseiametniku enda kaitseks ning hilisemate kaebuste ja kontrollkäikudel selgunud probleemide vältimiseks. Isiku nõudmisel ei pea tõesti teatud erivahendite kasutamist eraldi protokollima (näiteks käeraud) kui isik seda ei nõua, kuid antud meede tuleb sellest olenemata fikseerida (patrullilehel, ettekandes). Välijuht 4 peale esimest probleemi on alati protokollinud kõik meetmed korrektselt. Autor on arvamusel, et ei tuleks oodata esimest probleemi, mõistmaks asjaolude tähtsust. Lihtsam on alati meetmed ära fikseerida vältimaks probleemide teket iseendale.

9. Millisele protokollile või dokumendile te tavaliselt füüsilise jõu, külmrelva ja erivahendi kasutamise fikseerite ?

Patrullpolitseinik 4: *Üldiselt kas patrullilehele või ettekandes (läheb alati patrullilehe juurde).*

Välijuht 2: *Valin dokumendi vastavalt edasisele menethusele. Kas siis järelevõetme kohaldamise protokollile, isiku- ja asjade läbivaatuse protokollile, kainenema paigutamise protokollile või patrull-lehele.*

Välijuht 5: *Järelevõetme kasutamise protokoll ja patrullileht.*

Patrullpolitseinik 1: *Järelevõetme kohaldamise protokollis, isiku ja tema asjade läbivaatuse protokollis, isiku kinnipidamise protokollis, patrullilehel, ettekandes.*

Välijuht 1: *Patrullilehele põhiliselt.*

Patrullpolitseinik 3: *Isiku kinnipidamise protokollile.*

Välijuht 4: *Patrullileht ja järelevalve meetmete kasutamise protokoll.*

Patrullpolitseinik 2: *Isiku kinnipidamise protokoll, isiku kainenemisele paigutamise protokoll lisaks ettekanded ja patrulleht.*

Välijuht 3: *Ettekanne, patrulleht, isikusamasuse tuvastamise protokollis, Järelevalve meetme kohaldamise ja vallasasja hoiulevõtmise protokollis.*

Sund ei ole järelevalve meede. Protokollimise kohustus ja sisu tuleb HMS § 18-st või teatud juhtudel eriseadusest. Kui isik nõuab, et politseiametnik protokolliks tema suhtes sunni kasutamise, siis koostatakse selle järelevalve meetme kohta protokoll, mille käigus sunni kasutati ning lisatakse sinna teave sunni kasutamise õigusliku aluse, liigi, kestvus ajaliselt ja muud asjaolud. Sunni kasutamise korral (füüsilise jõu, erivahendite, teenistusrelvade) on politseiametnikul kohustus fikseerida see kirjalikult patrullilehel kuhu tuleb märkida kohaldamise aeg (algus ja lõpp), koht, kelle või mille suhtes sunni kohaldati, sunni kasutamise õiguspärasus, vahetu sunni vahend ja muud asjaolud.

Välijuht 1 ja patrullpolitseinik 4 on ühel arvamusel, et enamus ajast fikseerivad sunni patrullilehel või ettekandes. Patrullpolitseinik 3 vastas, et fikseerib sunni isiku kinnipidamise protokollile. Siin kohal tekib autoril küsimus kas tavalisel konvoeerimisel kasutades käeraudasid, protokollib patrullpolitseinik isiku kinnipidamise protokollis. Autori arvates koostatakse isiku kinnipidamise protokoll ainult tema kinnipidamiseks paigutamisel politsei kinnisesse ruumi. Ülejäänud intervjuueeritavad vastasid kõik, et sunni fikseerivad järelevalve meetme, isikusamasuse, kinnipidamise jne protokollis.

10. Kas pooldaksite elektrišokirelva kasutusele võtmist välitööd tegevatele politseiametnikele (põhjendage oma vastust) ?

Patrullpolitseinik 5: *Pooldan. Kuna elektrišokirelva kasutamine võib vähendada politseiametnike vastu toimepandud kuritegude arvu. Juhul kui on võimalus tulirelva kasutada, siis iga ametnik ei julge seda teha. See on puhtalt psühholoogiline aspekt.*

Patrullpolitseinik 4: *Pooldan. Igapäeva varustuse hulka võiks lisanduda elektrišokirelv. Antud vahendi suureks plussiks on see, et isik on võimalik kahjutuks teha lähikontakti laskumata. See*

suurendaks oluliselt politseiniku turvalisust ja ohutust, sest pätiga maadlemine ei pruugi alati hästi lõppeda.

Välijuht 2: Jah pooldaks. Naaberriikide näitel on see kasutusel ja tagasiside on sealt positiivne. Olen ise näinud selle kasutamist (politseiametniku peal näitena) ja ka minu vahetuse ametnik on selle omal nahal läbi teinud. Tagajärjed elektrišoki relva kasutamisel on oluliselt humaansamad kui tulirelva kasutamisel.

Välijuht 5: Hea küsimus. Kardan, et elektrišokirelv annaks paljudele politseiametnikele võimalust seda kasutada mitteotstarbeliselt. Teine riskifaktor on kaebused politseiametnike suhtes, kui hakatakse uurima kas relva kasutamine oli asjakohane või proportsionaalne. Küsimus on kaalutusõiguses. Kolmas riskifaktor on inimeste tervises seisund. Alati ei tea, kuidas mõjub ühele või teisele inimesele elektrišokirelva kasutamine. Nii et ma pigem hoiduks tema kasutusele võtmast.

Patrullpolitseinik 1: Toetan. Annab lisa võimalust kaitsta ametniku ja teiste kodaniku elu, efektiivselt isikute kinnipidamiseks – vähem tekitab tervisekahjustusi. Elektrišokirelv on samuti efektiivne vahend alko/narko joobes isikute kinnipidamises, kuna joobes isikute valu taluvuse piir on kõrgem ning füüsiline jõud ja külmrelv tihtipeale ei saavuta õigeaegselt oma eesmärki. Sama probleem vaimsete häiretega inimestega.

Välijuht 1: Nagu juba eelnevalt kirjutasin, siis pean seda vajalikuks, kuna olles ise Soome politseis tööl vahetustöötajana, nägin selle relva võimekust ja vajalikkust.

Patrullpolitseinik 3: Pigem pooldaksin. Kuna iga situatsioon, mida lahendada minnakse, on ainulaadne, hõlmates endas palju väliseid faktoreid, siis ei saa üheselt vastata millist relva ma ründe tõrjumiseks kindlas olukorras kasutaksin. Samuti on iga ametnik erinev nii isikuomaduste kui ka väljaõppe kohalt. Iga täiendav relv annab ametnikule valiku võimaluse kasutada ründe tõkestamiseks piisavat sundi. (Siinkohal ei pidanud silmas, et relv on kehv füüsilise võimekuse käepikendus). Elektrišokirelva puhul arvan, et vigastused võrreldes tulirelvaga on väiksemad ning seega põhjustab ründajale vähem vigastusi.

Välijuht 4: Pooldan. Elektrišokirelv on ametnikule endale kõige ohutum. Kui on tegu suurt kasvu agressiivse hulluga siis tema rahustamiseks kulub palju aega ja energiat ja tavaliselt saad ise ka väiksemaid või suuremaid vigastusi. Eriti maapiirkondades, kus pole kiiret abi kuskilt võtta.

Patrullpolitseinik 2: Kindlasti pooldan. Väga hea vahend millega teha kahjutuks ründav isik ilma temale tõsiseid tervisekahjustusi tegemata. Samuti väga hea kasutada narkojoobes agressiivsete ja ohtlike isikute kinnipidamisel ning isiku, kellel on külmrely, kahjutuks tegemisel asenduks teenistusrely elektrišokirelvaga.

Väljuht 3: Jah. Elektrišokirelvaga on võimalik lasta kuni 15 m kaugusele välja kaks elektroodi, mis tabamisel paralüseerib lihastoonuse kuni 15 sekundiks. Selle tulemusel kaob ründaja võime oma tegevust juhtida ning teda on võimalik vastupanuta kinni pidada ja aheldada. Elektrišokirelv on mõjus ka olukorras, kus isiku valulävi on kõrge või puudub täielikult (narkojoobes isikut).

Jaak Kiviste: Loomulikult toetan ja olen ka selle nimel näinud vaeva, et need ükskord töösse jõuaksid. Elektrišokirelv on efektiivne ja teeb vähem haiget tagamaks isiku kiire ja ohutu kinnipidamise. Kindlasti vajavad ametnikud ennem head koolitust. Ideaalis oleks patrulltoimkonna peale lisaks tulirelvadele veel üks elektrišokirelv.

Autor on samuti arvamusel, et kasutusele tuleks võtta elektrišokirelv. Samuti on kõik intervjuueeritavad, peale väljuht 5, ühel arvamusel ja pooldavad elektrišokirelva kasutusele võtmist. Väljuht 5 vastas, et politseiametnikuid võivad hakata antud vahendit ebaotstarbekalt ära kasutama ning suureneb kaebuste hulk. Väljuht 1 ja väljuht 2 on realselt näinud antud relva efektiivset mõju ja kordades humansemat tagajärge (võrreldes tulirelvaga). Patrullpolitseinik 1, 2 ja väljuht 3 vastasid, et elektrišokirelv mõjub ka joobes isikute ohjeldamiseks väga efektiivselt, kuna nende valulävi on joobe tõttu minimaalne. Kõik vastajad on ka arvamusel, et elektrišokirelva kasutamine on ametnikule endale kõige ohutum, kuna ei pea astuma konkreetselt füüsilisse kontakti ning korrarikkuja on võimalik vastupanuta kinni pidada.

Autor uuris J. Kiviste'lt millised probleemid esinevad sunnivahendite kasutamise ja fikseerimise osas ning kas PPVS ja KorS toetavad piisavalt politseiametnikke ning mida oleks vaja seadusandluses muuta. J. Kiviste sõnul on protokollimise vorm paika panemata. Tihtipeale ei tea ametnikud kas peavad koostama ettekande või protokoll. On palju olukordi, kus ettekande asemel on vaja meetme protokollimist ning paljudel juhtudel jäetakse sunni kasutamine üldse fikseerimata. Ei teata, et protokollida tuleb meede ja sinna juurde tuleb kirjutada sunni kasutamine. Väga palju segadust on tekitanud ametnike seas ka isiku nõudmisel koopia andmine sunni kasutamise kohta. Samuti on raske sunni kasutamist kontrollida kuna puudub sisestatud statistika andmebaasidesse. PPVS-es ja KorS-es on väga hästi sunni

kasutamine reguleeritud ning toetab ametnikke. Vajaka võib jääda ametnike teadlikkus. Praeguses seadusandluses J. Kiviste arvamuse kohaselt on veekahuri ja elektrišokirelva kasutamine ülereguleeritud ning tuleks võrdsustada külmrelvade, erivahendite ning füüsilise jõu kasutamisega.

4.4 Järeldused ja ettepanekud

Autor rõhutab, et läbiviidud uurimustöö alusel tehtavaid järeldused ei kehti Eesti politsei terviku kohta, vaid need on koostatud tuginedes suurte kogemustega välitööd tegevate Põhja prefektuuri 5 välijuhi ja 5 patrullpolitseiniku arvamusega. Palju on Eesti politseil välitööd tegevaid abipolitseinikke ning erasektorist tulnud ametnikke, kelle teadmised ja kogemused võivad olla piiratud.

Käesoleva lõputöö käigus läbiviidud uuringust selgus, et Põhja prefektuuri välipolitseinike poolt rakendatud sunni kohaldamise probleemideks on teenistusrelvade ja erivahendite poole pealt pipragaas ning Inglismaa käeraud. Pipragaas ei mõju joobes isikute ohjeldamiseks piisavalt ning Inglismaa käeraud on teatud tüüpi isikute kinni pidamiseks ja ohjeldamiseks liiga väikesed. Uuringust selgus, et selle vältimiseks ei kasuta politseiametnikud sidumisvahendeid, mis peaksid olema välitööd tegevatel ametnikel alati käepärast. 10 intervjuueeritavat 11-st pooldavad ning näevad vajadust välitööd tegevate politseiametnike varustusse kasutusele võtta elektrišokirelv. Elektrišokirelv on ohutum nii ametnikule endale kui ka kinni peetavale isikule olukordades, kus rünnatakse mitte tulirelvaga.

Uuringust selgus, et vahetu sunni kohaldamise protokollimise, külmrelvade ja erivahendi kasutamisel esineb probleeme, kus politseiametnikud ei fikseeri antud meedet või ei tea kuhu täpsemalt peaks antud sunni kohaldamise fikseerima. Õiguskantsler on korduvalt märkinud oma pöördumistes Politsei- ja piirivalveametile, et isikute kaebuste või kontrollkäikudel kinnipeetutelt saadud väidete kontrollimine on teatud juhtudel keeruline, kuna politseiametnikud ei ole protokollinud või fikseerinud olulisi toiminguid ja fakte, mille osas isik pretensioone esitab. Välitööd tegevad politseiametnikud peavad mõistma, et isikuga teostatavad toimingud tuleb alati dokumenteerida (kui puudub järelevalve meede siis kindlasti patrullilehel või ettekandes). Toimingute dokumenteerimine on vajalik lisaks järelevalve kergendamisele ka politseiametnike enda huvides, et vähendada alusetute süüdistuste hulka. Sunni kasutamisel riivatakse isiku põhiõigusi ning on oluline, et antud toiming saaks

fikseeritud ajaliselt. Autor on arvamisel, et probleeme saab ja tuleks ennetada, mitte neid kõigepealt läbi elada ja alles siis vajalikkusest aru saada.

Antud probleemi põhjuseks võib pidada välitööd tegevate ametnike rutiini, teadmatust või minimaalset osavõttu koolitustest. Autor on arvamisel, et iga vana ja uus ametnik peaks läbima PPVS ja KorS koolituse kindlustamaks oma õiguspärasest tegevust tänaval.

Autori poolsete ettepanekud:

- 1) Vahetada välja Inglismaa rauad suuremate vastu või tagada igale politseijaoskonnale sidumisvahendid. Samuti oleks vaja (eriti maakonda) massi ohjamiseks pisarvoolust esilekutsuvaid suurema ballooni gaase ja suitsu granaate
- 2) Vahetada välja politseiametnike gaasid kaasaegsemate gaaside vastu, mida on mugavam käsitleda, on efektiivsemad ning mida saab kasutada ka siseruumides (juga, geel)
- 3) Võtta päevakorda elektrišokirelva kasutusele võtmine
- 4) Aktiivsem osavõtt koolitustel (vahetu sunni rakendamine, protokollimise vajalikkus ja kord, PPVS, KorS)
- 5) Politseijaoskondade teenistusevanemad ja väljuhoid peaks teadvustama oma alluvaid vahetu sunni kohaldamise fikseerimise vajadusest

KOKKUVÕTE

Käesoleva töö eesmärgiks oli teadvustada ja uurida Põhja prefektuuri välitööd tegevate politseiametnike külmrelvade, erivahendite ja sunni kohaldamise ja selle fikseerimisel tekkinud probleeme ning teha ettepanekuid politsei külmrelvade ja erivahendite puudulikkuse kohta.

Uurimuse läbiviimiseks viis autor Põhja prefektuuri politseijaoskondade 5 väljuhi ja 5 patrullpolitseiniku ning kriisiohjebüroo juhtivkorrakaitseametniku seas läbi intervjuu, kes on igapäevaselt välitööd tegevad ametnikud ning kes puutuvad kokku sunni ja haldustoimingutega.

Töö käigus läbi viidud uuringust sai ülevaate külmrelvade, erivahendite ja sunni kohaldamise fikseerimisest ja selgus, et osalt on puudulik sunni kohaldamise protokollimine või fikseerimine. Ametnikud ei ole teadlikud kuhu peaks täpsemalt sunni kohaldamise fikseerima. Uuringu käigus selgus, et politsei osad erivahendid tuleks väljavahetada ning kasutusele tuleks võtta elektrišokirelv. Seni kasutusel olevad inglismaa käerauad ei täida alati oma eesmärki, jäädes teatud isikute kohaldamisel liiga väikeseks. ASP-i käerauad ei ole samuti töökindlad ning ei täida oma eesmärki.

Õiguskantsler Indrek Teder, Politsei- ja piirivalveameti peadirektori, toob välja korraldatud kontrollkäikudel tehtud tähelepanekud ja talle laekunud isikute avaldused. Oma pöördumises õiguskantsler täheldab, et isikute kaebuste või ka kontrollkäikudel kinnipeetutelt saadud väidete kontrollimine on teatud juhtudel keeruline, kuna politseiametnikud ei ole protokollinud mõnda menetlustoimingut, mille osas isik pretensioone esitab. Ilma kirjalike materjalide olemasoluta on hilisemalt toimingu sooritanud ametnikel keeruline toimunud täpselt kirjeldada. Õiguskantsleri ütluste kohaselt on siiani sellisteks toiminguteks, mille kohta politseiametnikud ei ole dokumente koostanud või on neid tehtud ebatäpsusi sisaldavaid, eelkõige isiku suhtes vahetu sunni kohaldamine. Õiguskantsler rõhutab oma pöördumises, et isikuga seonduvate toimingute dokumenteerimine on vajalik lisaks järelevalve hõlbustamisele ka politseiametnike endi huvides, et vähendada alusetute süüdistuste hulka.

Lõputöös püstitatud uurimisküsimused said vastuseks, et välitööd tegevatel politseiametnikel on osalt piisavad erivahendid, vahetust või täiendust vajavad gaas, käeraud ja massi ohjamiseks tuleks kasutusele võtta suurema ballooni gaas. Teenistusrelvaga püstol Makarovi väljavahetamisega on kõik ühel nõul. Politseiametniku enda ohutuse ja isiku efektiivsuseks ning humaansmaks kinni pidamiseks oleks vaja kasutusele võtta elektrišokirelv. Sunni kohaldamise protokollimise ja fikseerimise vajalikkust mõistetakse osaliselt ning enamjaolt peale esimeste probleemide tekkimist. Koolituste raames tuleks lisaks vahetu sunni kasutamisele sisse tuua ka protokollimise praktika, et teadvustada ametnikele fikseerimise vajalikkust ja seaduspärasust.

SUMMARY

The purpose of the current study is to investigate the possible problems that might occur while the policemen who are working outdoors are using cold weapons and specific instruments, also the problems that might occur while using coercive measures and in record-keeping process, and to bring out possible solutions to the mentioned problems.

To perform the investigation, the author of this study interviewed 5 patrol managers from the North Prefecture, 5 police patrol officers and the leading law enforcement official from the Office of Crisis Management who are working outdoors and therefore deal with the actions of coercion and administration daily.

The investigation for the study has given the overview of record-keeping of the cold weapons, specific instruments and the usage of coercive measures, and appeared that the record keeping and fixing are performed insufficiently in some parts. The officials are not aware where to record the usage of coercive measures. During the investigation appeared that some of the specific instruments should be replaced with electroshock weapons. Also the investigation shows that the English manacles are not always fulfilling the purpose as sometimes these do not fit for some peoples' hands. The ASP manacles are not dependable and do not fulfill the purpose as well.

The result of the study states that the policemen who are working outdoors do not have sufficient specific instruments – the gas that policemen are using needs to be replaced or filled, the manacles need to be replaced and bigger maces should be used to control large group of people. It was confirmed by every interviewed person that the service pistol „Makarov“ should be replaced. For the safety of the policemen and more effective and humane observance it would be good to take electroshock weapons in use. The record-keeping of the coercion process and the needfulness of it is understandable and usually shortly after the problems occur. It would be useful to add the practical work of record-keeping to the training of direct coercion utilization to acknowledge the officials about the needfulness and lawfulness of the record-keeping.

VIIDATUD ALLIKATE LOETELU

Abipolitseiniku seadus, 24.11.2010, jõustunud 01.01.2011, RT I, 20.12.2013, 1

Anvelt K., „Taserid võivad jõuda patrullide varustusse“, 20.02.2012

Bleetman, A & Steyn, R & Lee, C. 2004. Introduction of the Taser into British policing. Implications for UK emergency departments: an overview of electronic weaponry – Emergency Medical Journal, 21, 136-140, www.emjonline.com

Bob Willis „Tactics, Technology and Training for Today’s Law Enforcement Professional“, Law officer magazine (2006).

Eesti Vabariigi õiguskantsler 27.02.2012 nr 7-7/120268/1200907 Politsei- ja piirivalveameti peadirektorile

Haldusmenetluse seadus 06.06.2001, jõustunud 01.01.2002-RT I 2001, 58, 354

Jäätmaa J., „Ohu mõistest Eesti kehtivas õigusdogmaatikas“, <http://www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=55658/Janar+J%E4%E4tma.+Ohu+m%F5istest+Eesti+kehtivas+%F5igusdogmaatikas.pdf>

Kalev A., „Welcome to the world of ASP“, ASP teleskoopnuia koolitus märts 2012

Korraldusseadus, 23.02.2011, jõustumine 01.07.2014, RT I, 22.03.2011, 4

Laaring, M, Künnapu, M., Heinsoo, P. ja Mikiver, M., Politsei järelevalve menetlus. Õppevahend. Sisekaitseakadeemia ja Avaliku Teenistuse Arendus- ja Koolituskeskus

Laaring M., „Vahetu sund kui haldussunnivahend Politsei ja piirivalve seaduses ning korraldusseaduse eelnõus“ juridica 8 (2010)

Pille A., „Turvataktika“

Politsei- ja piirivalveseadus, 06.05.2009, jõustunud 01.01.2010, osaliselt 01.01.2012, RT I 2009, 26, 159

Politsei- ja piirivalveseadus, 06.05.2009, jõustunud 01.01.2010, osaliselt 01.01.2012, RT I 2009, 26, 159, § 29 lg 2 alusel kehtestatud Siseministri Määrus Politsei enesekaitsevahendite loetelu ja enesekaitsevahenditele esitatavad nõuded 14.12.2009 nr 62, jõustunud 01.01.2010

Politsei tulirelva kasutamise analüüs 2012 esimene poolaasta

Roos R., „Elektrišokirelv, selle kasutamine eelised ja ohud“ (Sisekaitseakadeemia lõputöö, Tallinn 2009)

Tsiviilseadustiku üldosa seadus, 27.03.2002, jõustunud 01.07.2002,-RT I, 06.12.2010, 12

T.Rayburn M., „Advanced Patrol Tactics“, (2003)

TABELITE JA LISADE LOETELU

Joonis 1. Arendatud elektrišokirelv M26.....lk 14

Joonis 2. Vahetu sunni kohaldamise rakendamise süsteem.....lk 17

Joonis 3. Uuringu käik, sihtrühm ja meetodi lõpptulemus.....lk 28

Lisa 1. Andmed intervjueritavate kohta

	Nimi	Ametikoht	Staaž	Läbiviimine
1	Henry Murumaa	Kesklinna PJ välijuht (välijuht 1)	14 a	Vahetu
2	Alo Valdo	Lõuna PJ välijuht (välijuht 2)	8 a	Telefon
3	Sergei Jakovlev	Lääne-Harju PJ välijuht (välijuht 3)	7 a	Vahetu
4	Mihkel-Jaagup Laats	Ida-Harju PJ välijuht (välijuht 4)	5 a	Telefon
5	Anton Jefimov	Ida PJ välijuhi asendaja (välijuht 5)	7 a	Vahetu
6	Artur Gelvei	Kesklinna PJ patrullpol. (patrullpolitseinik 1)	-	Telefon
7	Mait Viese	Lõuna PJ patrullpol. (patrullpolitseinik 2)	4,5 a	Vahetu
8	Karl Kalda	Lääne-Harju PJ patrullpol. (patrullolitseinik 3)	6 a	Vahetu
9	Kristjan Noormägi	Ida-Harju PJ patrullpol. (patrullpolitseinik 4)	5,5 a	Telefon
10	Šahrijar Abdullajev	Ida PJ patrullpol. (patrullpolitseinik 5)	5,5 a	Telefon
11	Jaak Kiviste	PPA KKP kriisiohjebüroo juhtivkorrakaitseam.	17 a	Telefon